

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики

**ОСВІТНЬО-ВИХОВНИЙ КОМПЛЕКС ДНІСТРОВСЬКОГО РАЙОНУ
ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: ГЕОПРОСТОРОВІ ОСОБЛИВОСТІ
РОЗВИТКУ**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Роботу виконала:
студентка 6 курсу
спеціальності 106 «Географія»
ОП «Регіональний розвиток і
просторове планування»
Роксолана ВОЛОЩУК

Науковий керівник:
д.геогр.н., проф. Василь ДЖАМАН

До захисту допущено:
Протокол засідання кафедри № ____
від „__” _____ 2021р.
зав. кафедри _____ д.г.н., доц. Іван КОСТАЩУК

Чернівці – 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬО- ВИХОВНОГО КОМПЛЕКСУ.....	7
1.1. Поняття освітньо-виховного комплексу.....	7
1.2. Методи та методика дослідження територіальної організації освітньо-виховного комплексу	22
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО КОМПЛЕКСУ ДНІСТРОВСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	28
2.1. Чинники формування та розвитку районного ОВК.....	28
2.2. Характеристика чинників розвитку ОВК Дністровського району.....	31
Висновки до розділу 2.....	38
РОЗДІЛ 3. ГЕОПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬО- ВИХОВНОГО КОМПЛЕКСУ ДНІСТРОВСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	40
3.1. Геопросторова організація освітньо-виховного комплексу Дністровського району	40
3.2. Проблеми функціонування і перспективи територіальної організації ОВК Дністровського району.....	46
Висновки до розділу 3.....	60
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67
ДОДАТКИ.....	77

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ДНЗ	Дошкільний навчальний заклад
ДЮСШ	Дитячо-юнацька спортивна школа
ЗВО	Заклад вищої освіти
ЗДО	Заклад дошкільної освіти
ЗЗСО	Заклад загальної середньої освіти
НВК	Навчально-виховний комплекс
НУШ	Нова українська школа
ОВК	Освітньо-виховний комплекс
ОДА	Обласна державна адміністрація
ОК	Освітній комплекс
ОТГ	Об'єднана територіальна громада

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку нашого суспільства, який характеризується інтеграцією в європейський культурний, освітній та економічний простір вимагає принципово нового підходу до освітньо-виховного процесу та переосмислення і посилення його ролі.

Доступність освіти можна поліпшити шляхом розширення форм здобуття середньої освіти, а отже доступності відповідних освітніх закладів для населення. Проте в умовах реформування це не завжди так відбувається, що породжує непорозуміння серед громадськості та суспільні проблеми.

Освітньо-виховний процес є безперервним, що насамперед забезпечує функціонування освітньо-виховного комплексу (далі – ОВК). Єдиного визначання ОВК поки науковці не сформували. Проте поняття ОВК передбачає наукові підходи, в основі яких лежать різні соціально-економічні та географічні характеристики. Їх активно починають досліджувати й аналізувати. Так, тематика географії освіти та освітньо-виховних закладів аналізувалася в напрацюваннях В. Джаман, О. Заячук і М. Заячук С. Рудницького, В. Кубійовича, Я. Олійника, М. Пістуна, А. Степаненка, О. Топчієва, О. Шаблія, Л. Шевчук та інших. Дослідження освітніх послуг здійснювали М. Абрамов, С. Ковальов, О. Любіцева, Л. Немець, В. Покшишевський, М. Фащевський.

Проте у науковому доробку відсутні праці, які б ґрунтовно аналізували специфіку існування освітньо-виховного комплексу Дністровського району Чернівецької області.

Метою дослідження виступає аналіз функціонування та розвитку освітньо-виховного комплексу Дністровського району Чернівецької області.

Для досягнення мети дослідження визначені наступні **завдання**:

- 1) дослідити основні підходи та принципи дослідження ОВК;

2) охарактеризувати методи дослідження територіальної організації освітньо-виховного комплексу;

3) проаналізувати чинники формування та розвитку освітньо-виховного комплексу Дністровського району;

4) охарактеризувати територіальну організацію та особливості розвитку освітньо-виховного комплексу Дністровського району;

5) визначити тенденції розвитку закладів освітньо-виховного комплексу в умовах розвитку регіону;

б) виокремити проблеми функціонування та перспективи територіальної організації освітньо-виховного комплексу Дністровського району.

Об'єктом дослідження є освітньо-виховний комплекс Дністровського району Чернівецької області, а **предметом дослідження** виступають геопросторові особливості розвитку освітньо-виховного комплексу району.

Теоретично-методологічні засади дипломної роботи ґрунтуються на загальних принципах логіки, історизму, об'єктивності, які передбачають науково-критичне використання різноманітних джерел для опису і аналізу подій та явищ. Жоден із принципів не може претендувати на роль єдиного способу опрацювання такого комплексного феномену, як освітньо-виховний комплекс Дністровського району Чернівецької області, однак у своїй сукупності вони дозволяють зробити необхідний аналіз.

Світоглядно-методологічним підґрунтям дослідження послуговував діалектичний загальнонауковий метод, який застосовано до вивчення характеристики та значення функціонування ОВК, до виявлення особливостей його розвитку та виокремлення проблематики.

Серед загальнонаукових методів важливу роль відіграв системний метод, за допомогою котрого здійснювались, зокрема, аналіз положень нормативно-правових актів.

Теоретичне значення роботи визначає те, що її узагальнення поглиблюють теоретичні засади вивчення такого феномену, як освітньо-виховний комплекс. Отримані результати важливі для подальшого розвитку дискурсу геопросторових особливостей розвитку освітньо-виховного комплексу новоствореного Дністровського району Чернівецької області.

Практична цінність результатів дослідження зумовлена можливістю використання їх для написання аналізів специфіки розвитку та най актуальних проблем функціонування ОВК в нинішніх реаліях реформування. Матеріали дослідження прислужаться в практиці вивчення специфіки суспільно-географічного вивчення територіальної організації ОВК Дністровського району.

Дипломна робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО КОМПЛЕКСУ

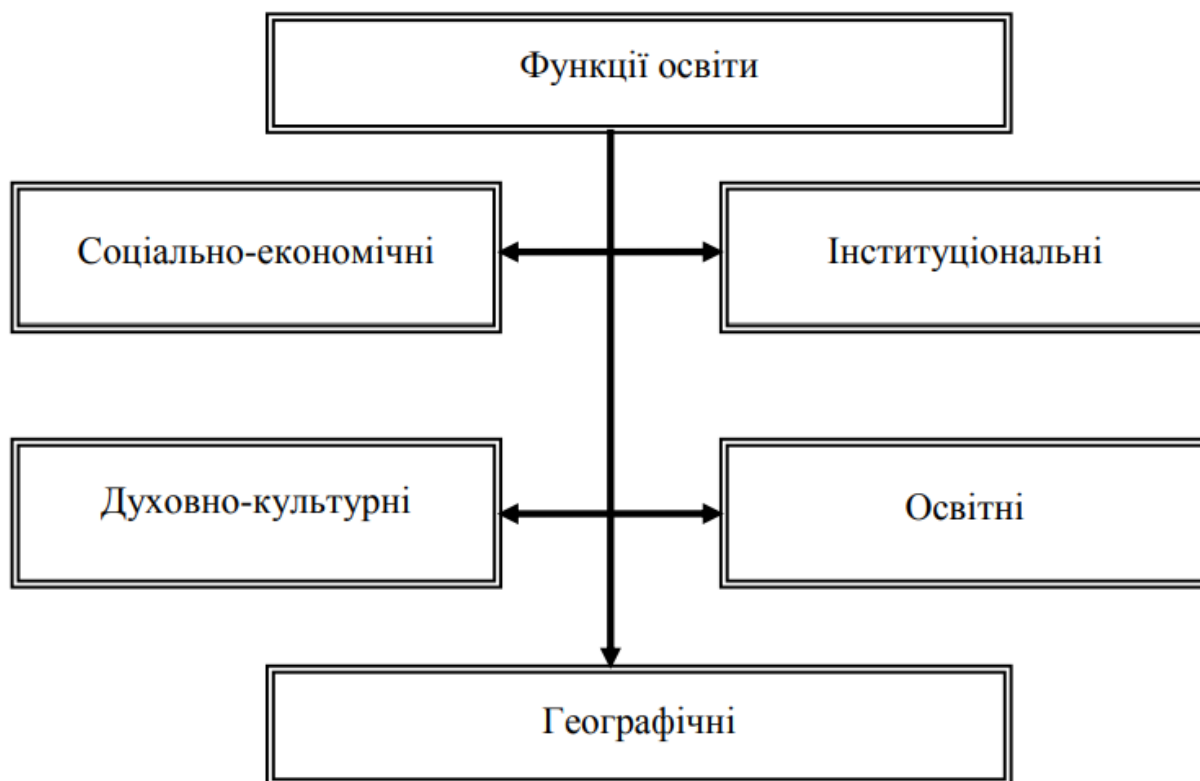
1.1. Поняття освітньо-виховного комплексу

Сучасна система освіти в Україні є головним механізмом соціокультурної спадкоємності розвитку суспільства, відтворення та розвитку суспільного інтелекту, фундаменту збереження історичної та національної самоідентифікації народу тощо.

Поняття «освіта» має широкий зміст і має кілька тлумачень. Щонайперше, її можна розглядати як процес навчання, який виступає предметом дослідження педагогіки. Освіта також виступає важливим соціокультурним феноменом, який формує загальну культуру й освіченість підростаючого покоління, засвоєння духовного, матеріального й інтелектуального потенціалу, який був накопичений людською цивілізацією в процесі еволюційного розвитку й який націлений на подальший суспільний прогрес.

Нині освіта – важливий соціальний інститут, «...який сприяє економічному, соціальному, культурному функціонуванню і вдосконаленню суспільства з допомогою спеціально організованої цілеспрямованої соціалізації та інкультурації окремих індивідів, виражений у системі, що включає освітні установи, органи управління ними, освітні стандарти, які забезпечують їх функціонування і розвиток» [56].

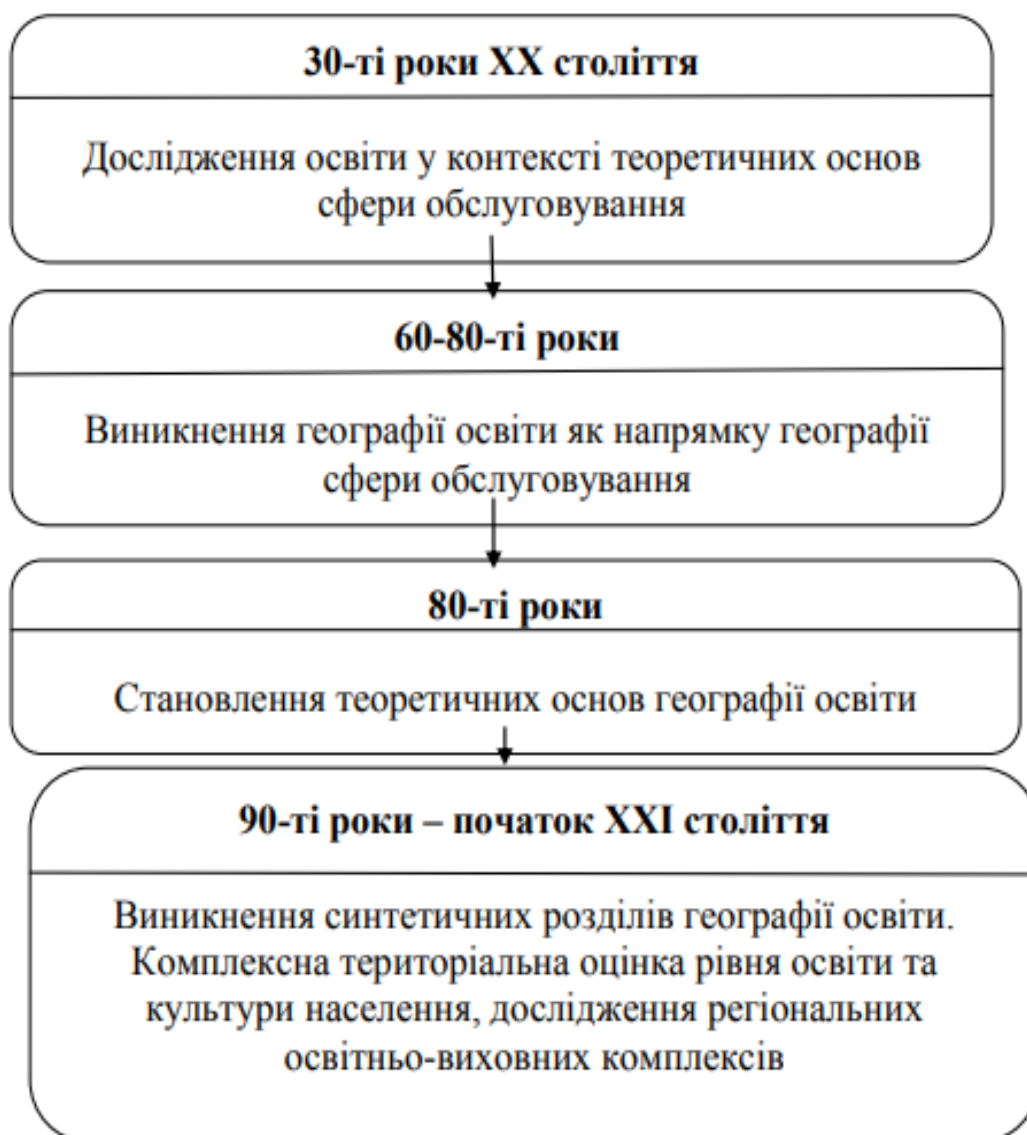
Роль освіти для суспільства лише посилюється і проявляється в соціально-економічних, інституціональних, духовно-культурних, освітніх та географічних функціях (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Соціально вагомі функції освіти

Базою аналізу географії освіти (через призму методології) є ґрунтовні основи теорії географічної науки, концептуальні підходи українських науковців до комплексного вивчення соціоекономічних систем, інтеграційних процесів та утворення комплексів. Тематика географії освіти аналізувалася в напрацюваннях С. Рудницького, В. Кубійовича, Я. Олійника, М. Пістуна, А. Степаненка, О. Топчієва, О. Шаблія, Л. Шевчук та інших. Дослідження освітніх послуг здійснювали М. Абрамов, С. Ковальов, О. Любіцева, Л. Немець, В. Покшишевський, М. Фащевський. Науковці виокремлюють кілька етапів становлення географії освіти (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Етапи вивчення географії освіти в науковому дискурсі

Аналізуючи аспекти географії освіти, доречно згадати про географічний простір, котрий є простором об'єктів. Особливостями географічного простору виступають структурність, системність, динамічність.

Географічний простір має певну структуру, бо він складається з різних компонентів. Він є структурним як у компонентному аспекті, так і в територіальному (його можна розділити на окремі географічні поля). Системність географічного простору полягає в тому, що в ньому існують стійкі зв'язки між елементами, які його складають, як компонентними, так і територіальними. Самі ці зв'язки надають йому якості єдності та цілісності,

а в цілому – комплексності. Окрім того, геопростір характеризується динамічністю, адже залежить від структурних та функціональних змін матеріальних об'єктів, які його складають.

Водночас існує поняття «соціальний простір», який є соціально освоєною частиною природного простору як середовища проживання людей, просторово-територіальним аспектом життєдіяльності суспільства і предметного світу людини, характеристикою соціальної структури суспільства з погляду «розміщення» соціальних груп, «простору» (умов, можливостей) їх розвитку [49, с. 20].

Освіта входить в соціальний простір і соціальну сферу. Відтак географія освіти входить в понятійно-термінологічну систему галузей соціальної географії та географії сфери послуг.

Система освіти є сукупністю закладів освіти різних рівнів, типів і форм власності та установ їх обслуговування, які взаємодіють у межах певного освітнього простору і утворюють безперервну систему освіти населення, цілісність якої забезпечується ефективною системою управління, взаємозв'язками і взаємовідносинами зі спорідненими установами, підприємствами й організаціями (методичними, науково-методичними, науково-виробничими, науковими), які надають юридично визначені освітні послуги, і через модернізацію навчально-виховного процесу сприяють інтелектуальному розвитку як окремої особистості так і всього суспільства в цілому [8, с. 31].

До системи входить поняття «комплекс» (від лат. *complexus*, тобто зв'язок, поєднання), яке у найширшому розумінні – певне поєднання окремих процесів, властивостей, частин, систем в єдине ціле. У Великому українському тлумачному словнику комплекс визначається як певний набір предметів, які становлять щось ціле або мають однакове призначення [6, с. 445].

Освітньо-виховний процес є безперервним, цілісно-послідовним і регульованим. Дефініція освітньо-виховного комплексу, або ОВК, означає

територіальну організацію суспільства, котра функціонує в конкретних природно-соціально-економічних умовах і є своєрідною сукупністю, яка сформувалася або перебуває в процесі формування на основі закономірностей розвитку суспільства та взаємодії останнього і природи, що визначається як сукупність закладів, установ, організацій та органів управління, які здійснюють надання та розподіл освітньо-виховних послуг і забезпечують ними населення на відповідній території [19, с. 8].

Слід наголосити, що єдиного визначання ОВК поки що немає. Це поняття передбачає наукові підходи, в основі яких лежать різні характеристики ОВК. О. Вишневський, Л. Новікова, Б. Вульф, В. Караковський, Н. Селіванова, П. Степанов, Б. Ступарик, В. Семиченко, Г. Сорока, М. Стельмахович розуміють суть ОВК у формуванні культурних та виховних цінностей.

Натомість В. Джаман, О. Заячук, В. Покшишевський, М. Абрамов, С. Ковальов, О. Любіцева, Т. Мельниченко схиляються на користь поєднання сфери культури і сфери освіти як одиниці територіальної організації культурно-освітнього комплексу.

Основними функціями освітньо-виховного комплексу є: освітня, професійно-економічна, культурна, виховна, соціально-селекційна, пізнавальна, історичної спадкоємності, науково-інноваційна та демографічно-урбаністична.

ОВК обласного рівня формують системи закладів освіти, закладів культури та системи обслуговування і управління, кожна з яких складається з елементів нижчого рівня, котрі взаємодіють між собою як усередині системи, так і зовні.

Територіальна організація ОВК характеризує розміщення елементів освіти та культури, форми їх зосередження, взаємозв'язки між ними та проявляється у формуванні різних поєднань освітньо-виховних закладів, органів управління, обслуговуючих підприємств залежно від чисельності населення центру обслуговування та величини території, що прилягає до

нього. Створюється так звана система, для якої характерне поступове збільшення закладів вищого рівня обслуговування зі зростанням людності та адміністративної ролі населеного пункту.

Територіальна організація ОВК є керованою ззовні системою, процес розвитку якої враховує не лише освітні потреби населення, але й економічну доцільність функціонування закладів освіти. Важливим принципом розвитку ОВК є принцип доступності, який включає недискримінацію здобувачів освіти, фізичну та економічну доступність. Основним критерієм удосконалення ОВК має стати рівний доступ до якісної освіти, що в умовах сучасних реформ покладає додаткову відповідальність на місцеві органи управління [67, с. 99].

Науковці В. Джаман, О. Заячук і М. Заячук виділяють 5 рівнів територіальної організації освітньо-виховного комплексу [12, с. 66] (рис. 1.3).

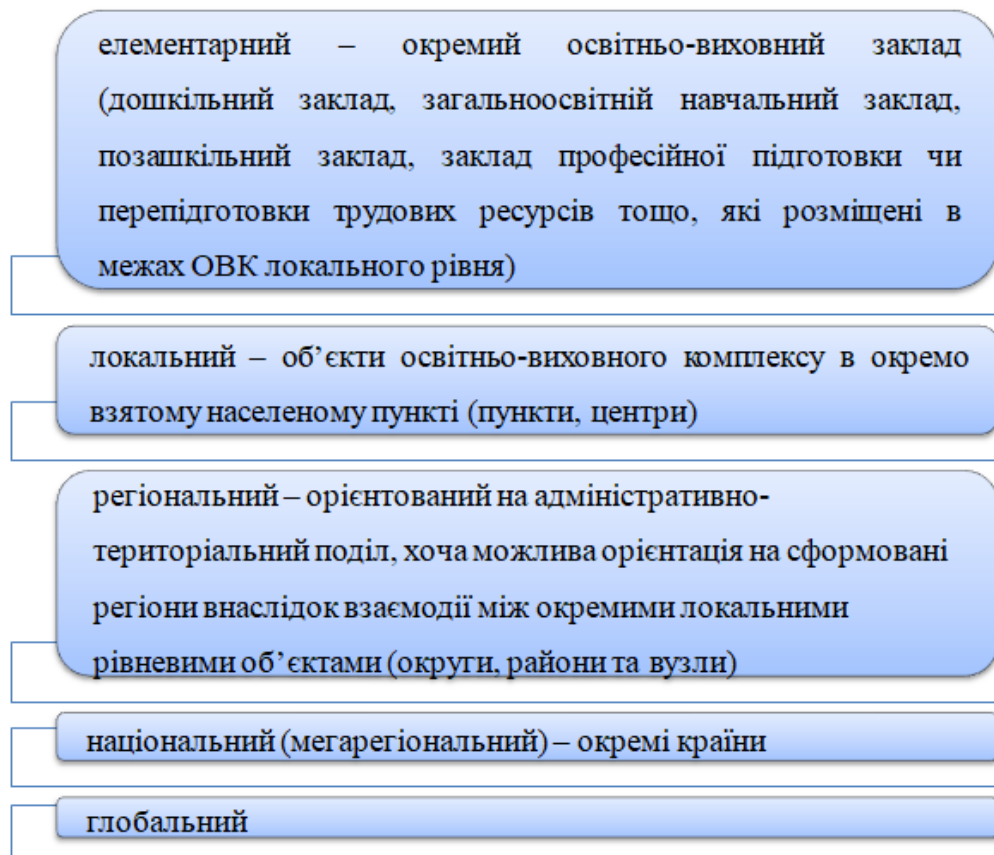

Рис. 1.3. Рівні територіальної організації ОВК за В. Джаманом, О. Заячук і М. Заячуком

Що стосується регіонального рівня, який входить в предмет дослідження, у його межах дослідники виокремлюють:

- мікрорегіональний (адміністративні райони);
- мезорегіональний або субрегіональний (великі міста й міські агломерації, групи адміністративних районів);
- макрорегіональний – столиці, обласні регіони, групи областей [12, с. 66].

Внутрішні зв'язки між рівнями і підсистемами, які здійснюють безпосереднє навчання та виховання особистості (дошкільна, шкільна, позашкільна, професійно-технічна, вища та післядипломна освіта) реалізують принципи єдності, наступності та безперервності освіти.

Комплексне розуміння сутності регіональної освітньої системи передбачає також уточнення просторового розташування відповідних об'єктів, формуючих регіональну освітню інфраструктуру. Проблему територіального розміщення освітніх закладів розглядає в своїй роботі Л. Ісмагілова.

Дослідниця вважає, що об'єкти освітніх послуг у сфері професійної підготовки кадрів можуть істотно впливати на зміну економічної ситуації в регіоні, оскільки орієнтованість освітньої установи на потреби національної економіки забезпечує економічне зростання за рахунок підвищення рівня кваліфікації кадрів [22, с. 136]. Водночас бізнес та виробнича сфера забезпечує економічне зростання території, створює робочі місця і формує попит на освітні послуги. У довгостроковій перспективі результат такої взаємодії покращить соціальне і, можливо, демографічне середовища. При цьому буде спостерігатись ефект «позитивного зворотного зв'язку».

Комплексну характеристику рівня розвитку ОВК можна провести на основі аналізу освітнього потенціалу території (області, округу, району), що є поєднанням у межах регіону, країни населення, яке має загальну середню, професійно-технічну, вищу освіту та наявної чисельності

вихованців, учнів і студентів у ЗВО. Освітній потенціал території вважається науковою категорією, сприйняття і розуміння якої є фундаментом для усвідомлення тих можливостей, які має регіон і реалізація яких потребує додаткових зусиль в подальшому.

Нині ОВК функціонує в умовах реформування в Україні. Йдеться про процес децентралізації – реформу, котра передбачає передачу більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад і має визначальний вплив на політичну, адміністративну, фінансову та інші сфери, зокрема – й освітню [85, с. 36].

Децентралізація освіти передбачає передачу повноважень і відповідальності за управління освітою та фінансування освіти демократично обраним органам місцевого самоврядування і закладам освіти, при цьому, важливі повноваження щодо визначення освітньої стратегії країни та загального напрямку освітньої реформи залишаються на національному рівні, зокрема Міністерства освіти і науки.

Тобто децентралізована система освіти функціонує через співпрацю та координацію діяльності багатьох незалежних інституцій, кожна з яких має законодавчо визначену сферу автономії. При цьому головною невизначеністю процесу децентралізації є відсутність чітких правил, адже саме реформування випереджує законодавче творення.

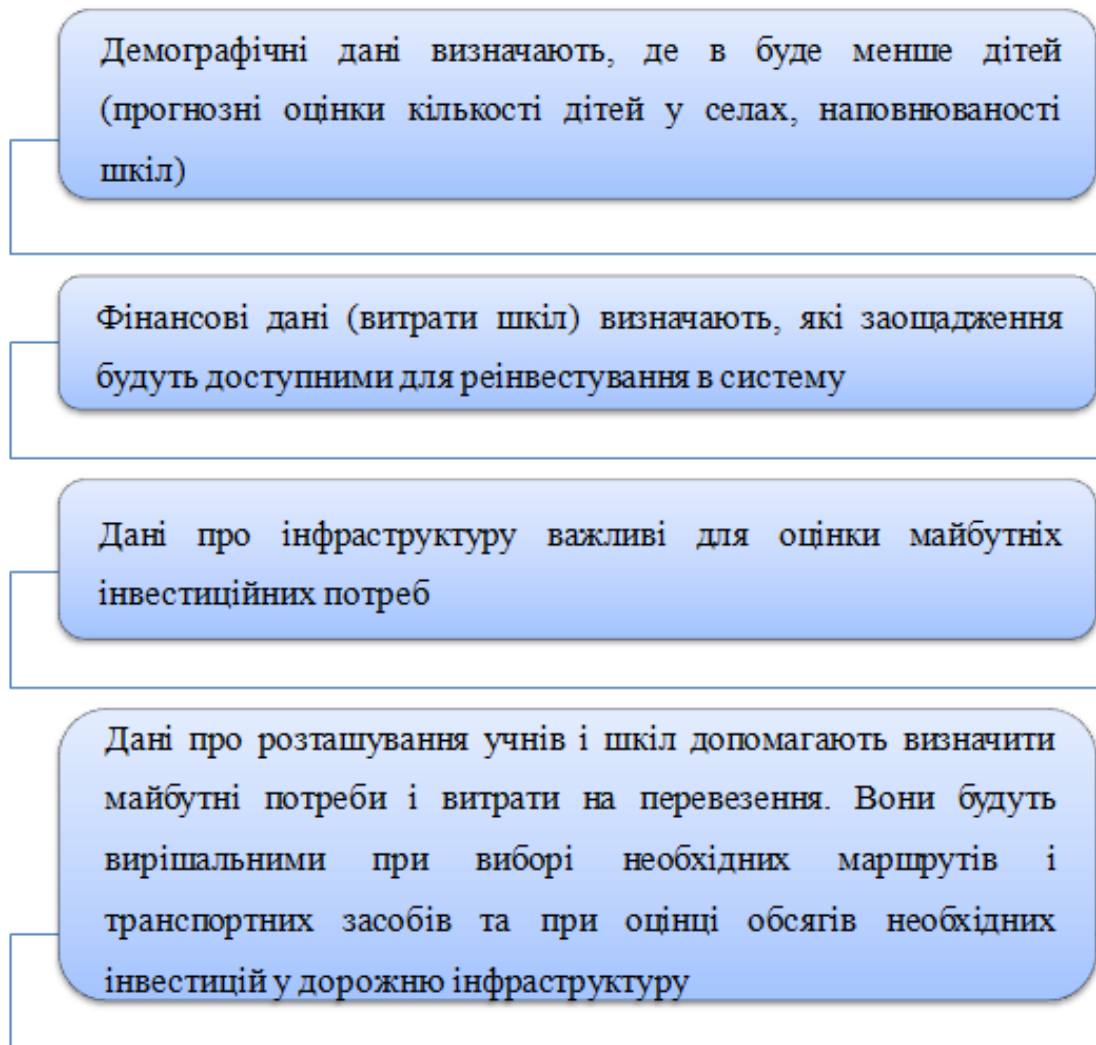
На початку 2016 року в Кабінет Міністрів України прийняв рішення про оптимізацію шкільної мережі. Опорні школи створюються в рамках проекту щодо децентралізації освіти та оптимізації мережі шкіл [78]. У теперішніх умовах на об'єднані територіальні громади покладається питання самостійного визначення структури загальноосвітніх начальних закладів [11].

Це завдання особливо важливе у контексті спрямованості реформи на децентралізацію системи освіти. Органи місцевого самоврядування (районні ради, об'єднані територіальні громади) та шкільні адміністрації отримали в свої руки широкі повноваження щодо організації,

фінансування та управління роботою опорних шкіл. Місія опорних шкіл полягає в тому, щоб зробити якісну освіту доступною для всіх дітей, незалежно від місця їх проживання та фізичних можливостей.

Серед цілей – оптимізація витрат на утримання шкіл та забезпечення профільності освіти у старших класах. Для цього у районах формуються освітні округи, до яких входять кілька близько розташованих навчальних закладів. Із усіх шкіл округу одна, найперспективніша та географічно зручно розташована, стає опорною, а решта – її філіями (початкові школи, після закінчення яких діти продовжують освіту в опорній школі). В опорній школі концентруються фінансові, матеріально-технічні та кадрові ресурси освітнього округу.

Рішення про оптимізацію шкільної мережі приймається після ґрунтовного аналізу функціонування всіх закладів. Цей аналіз має проводитися з використанням даних, зібраних командою (робочою групою), створеною головою громади для оптимізації шкільної мережі. Дані, використані для аналізу, а також підхід, обраний робочою групою, повинні оприлюднюватися. Дані є важливими як для розуміння чинної ситуації, так і для пояснення і аргументації конкретного курсу дій, наприклад, закриття закладу і переведення учнів з однієї школи до другої. Перевагами використання демографічних даних є (рис.1.4):

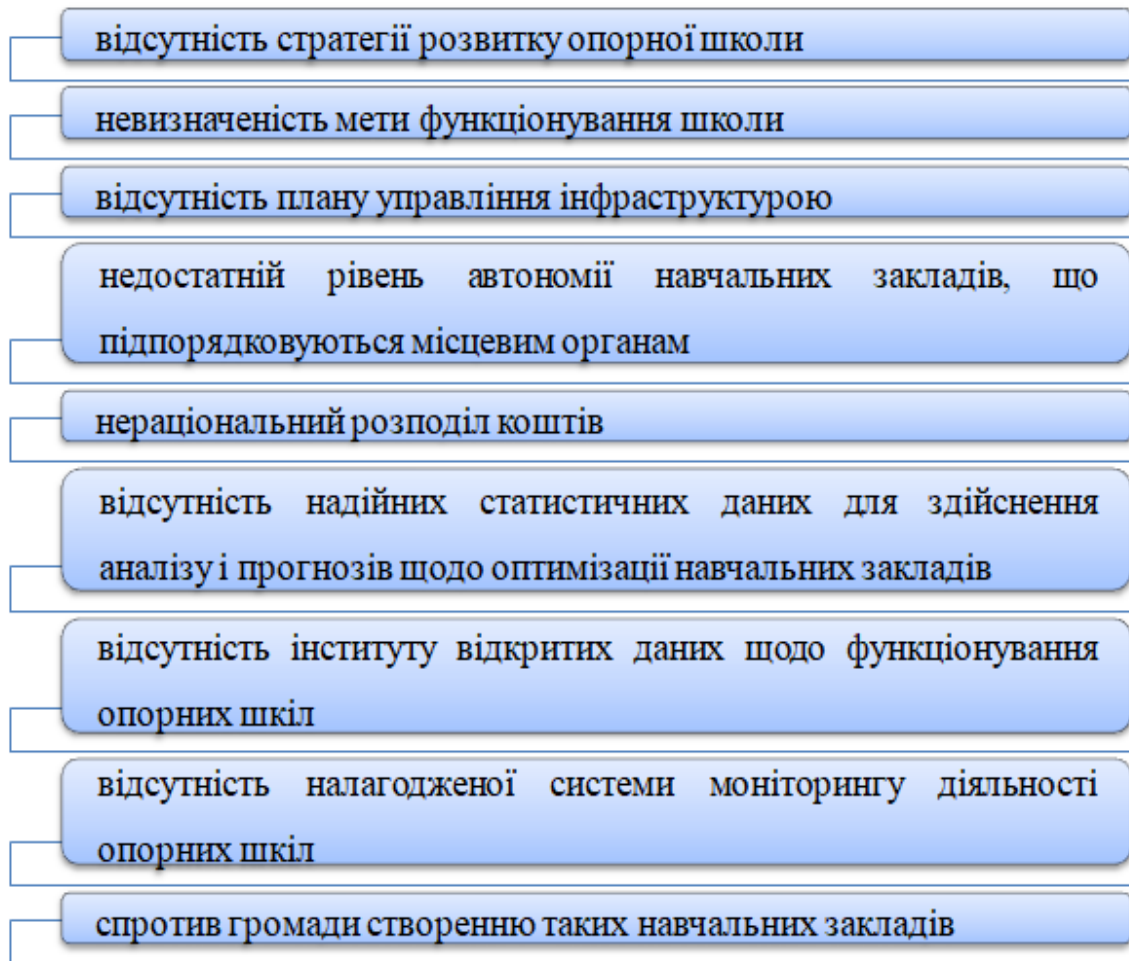

Рис. 1.4. Переваги використання демографічних даних

Усі ці дані збирають та впорядковують на основі чинних шкільних мікрорайонів, оскільки важливо знати, які школи зобов'язані відповідно до законодавства приймати учнів з конкретної місцевості на території об'єднаної громади. Після збору та впорядкування даних і приймаються рішення про те, які заклади підлягають закриттю (якщо такі будуть визначені), розроблюється новий план районування.

Вітчизняні вчені-управлінці та фахівці-практики в освіті, враховуючи міжнародний досвід утворення мережі опорних шкіл, узагальнили основні помилки та ризики організації опорних шкіл (рис. 1.5) [35, с. 146]:

Рис. 1.5. Помилки та ризики організації опорних шкіл

Рішень для належного функціонування опорних закладів фахівцями запропоновано кілька. Але першочерговими кроками повинні стати розробка нормативно-правової бази забезпечення функціонування системи опорних шкіл та перехід на державно-громадське управління освітою, а також створення відповідного реєстру опорних шкіл.

ОВК формують системи закладів освіти, закладів культури та системи обслуговування і управління. Кожна з них складається з елементів нижчого рівня, які взаємодіють між собою як усередині системи, так і зовні (рис. 1.6.)

Рис. 1.6. Схематичне зображення освітнього комплексу

Ядром виробничої бази є освітні заклади. Проте не останню роль тут відіграє зв'язок із системою розселення, адже система закладів ОК формується саме на базі населених пунктів. В залежності від кількості населення оцінюється можливість функціонування освітніх закладів. Вікова структура населення визначальна щодо наповнюваності закладів освіти та відповідно неперервності освітньо-виховного процесу, доцільності функціонування основних типів ЗЗСО та інших.

Географічна, насамперед – територіальна, організація освіти в нашій державі досліджується як процес розміщення освітніх закладів, наукових установ, обслуговуючих підприємств, органів управління у взаємозв'язку з системою розселення і виробництвом, які залежать від системи факторів. Елементами регіональної освітньої системи й територіальної мережі можуть також бути окремі освітні установи та інші заклади, які обслуговують маркетингові, інформаційні, навчально-виробничі та інші потреби освітньої установи конкретної територіальної мережі.

Слід наголосити, що органи управління освітою (регіональні, муніципальні та інші, а також органи управління освітніх установ) не є елементами регіональної освітньої системи, тому що вони не виконують освітньої функції й можуть розглядатися як «допоміжні» та «забезпечувані» [19, с. 9].

Фахівці виокремлюють сім компонентів освітнього комплексу України:

- дошкільні освітні заклади;
- середні освітні заклади;
- професійно-технічні освітні заклади;
- заклади вищої освіти;
- наукові, науково-методичні й методичні установи;
- науково-дослідні установи;
- проектні інститути [60, с. 11].

Компонент дошкільних і середніх освітніх закладів є сукупністю відповідних закладів різних типів. Підготовка кадрів формується для типів професійно-технічних і ЗВО. Компонент науки утворюють наукові, науково-методичні і методичні, науково-дослідні установи та проектні інститути.

До складу виробництва входять виробничі підприємства, установи матеріально-технічного постачання: будівельні підприємства, виробництва обладнання та приладів, видавництва, друкарні. Вагомим елементом ОВК є населення, його розселення, насамперед – місця проживання людей.

Визначення й обґрунтування складу освіти формує основу для вивчення зв'язків та відношення до інших комплексів. Варто зауважити, що в освітньому комплексі України між його компонентами існують стійкі зв'язки (населення – загальна освітня і професійна підготовка, виробництво – освітні заклади, управління – освітні заклади тощо).

А. Потапова, Н. Краснопольська і Ю. Барський наголошують, що необхідність виділення територіальних мереж у якості основної ланки регіональної освітньої системи зумовлено факторами [60, с. 12]. Проведення маркетингових та інших досліджень потрібні задля виживання освітнього закладу в умовах ринкової економіки, що буває не під силу окремому освітньому закладу. Водночас і з економічної точки зору, з точки зору якості освіти, доцільно часткове об'єднання матеріально-технічного, інформаційного та інших видів забезпечення успішного функціонування освітньо-виховного закладу.

При цьому об'єктами такого об'єднання можуть служити, наприклад, ресурсні центри. У межах регіональної мережі ОВК можливо виділити наступні мережі (кожна з яких має трьохрівневу структуру):

- мережа установ дошкільного виховання;
- мережа закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО);
- мережа установ професійної освіти;
- мережа установ середньої спеціальної освіти;
- мережа установ вищої освіти;
- мережа установ додаткової освіти;
- мережа установ підвищення кваліфікації.

Можна зобразити це схематично (рис. 1.7)

Рис. 1.7. Види регіональних мереж освітньо-виховних закладів

Усі перераховані елементи регіональної мережі виконують дві взаємопов'язані функції: зовнішню, яка забезпечує надання освітніх послуг та внутрішню, яка забезпечує власне існування та розвиток.

Перша полягає в задоволенні попиту на освітні послуги, попиту на випускників і виконання соціально-виховної функції. Водночас вона не повинна заперечувати зовнішнім інституціональним факторам: сукупності правових норм (національного, регіонального й місцевого рівня), а також документам, які регламентують функціонування елементу регіональної мережі закладів. Проте не варто забувати й про внутрішні обмеження, які полягають у ресурсному забезпеченні.

Дошкільні, середні, професійно-технічні й вищі ЗО – це сукупність відповідних закладів різних типів. Компонент галузевої науки формують:

- наукові;
- науково-методичні;
- методичні;
- науково-дослідні установи;

– проектні інститути.

Спеціалізоване виробництво представляють підприємства й установи матеріально-технічного постачання. Елемент обслуговування передбачає гуртожитки, шкільні та студентські їдальні, медичні заклади, бібліотеки тощо. Управління освітою охоплює систему державних, регіональних органів управління та органів місцевого самоврядування.

1.2. Методи та методика дослідження територіальної організації освітньо-виховного комплексу

При вивченні освітньо-виховного комплексу, як предмету дослідження суспільної географії, основними методами виступають загальнонаукові та спеціальні. Оскільки дослідження освітнього комплексу є доволі складним системним процесом, то дослідження варто поділити на кілька етапів.

Теоретико-методологічною основою дослідження територіальної організації ОВК є фундаментальні положення теорії географічної науки, концептуальні підходи українських та закордонних учених до комплексного вивчення соціоекономічних систем, інтеграційних процесів та комплексоутворення.

Розробниками методики суспільно-географічних досліджень територіальних систем і комплексів є А. Голіков, І. Горленко, В. Джаман, Я. Жупанський, О. Заставецька, С. Іщук, К. Мезенцев, Я. Олійник, М. Паламарчук і О. Паламарчук, Ю. Саушкін, О. Топчієв, О. Шаблій, М. Пістун та ін.

С. Рудницький, П. Тутковський, О. Шаблій, І. Ровенчак та інші у своїх напрацюваннях охарактеризували географію культури. Вагомий внесок у дослідження теоретичних позицій суспільно-географічних досліджень здійснив О. Топчієв, зокрема науковець виокремлює методичні схеми та методики досліджень основних компонентів

територіальної організації життєдіяльності суспільства – природного середовища, населення та поселень, виробничої і невиробничої сфер, соціальної та виробничої інфраструктури [76].

Питання географії освіти проаналізовано в доробку А. Байназарова, Н. Зубаревич, О. Корнус, Т. Мельниченко, В. Стецького, О. Хомри та інших. Це питання досліджували також педагоги й соціологи В. Бірюкова, О. Барабоха, А. Симоненко та інші.

Аналіз територіальної організації ОВК – непростий процес і вимагає виваженого підходу до цієї проблеми. Під час вивчення територіальної організації ОВК як предмета дослідження суспільної географії, основними методами вважаємо ті, які використовують у науці (загальнонаукові) та в суспільній географії (міждисциплінарні та спеціальні).

У дослідженні ОВК Заячук О. виділяє кілька етапів: підготовчий, джерелознавчий, аналітичний, синтетичний, районування, прогностичний. Кожен етап передбачає використання відповідних методів (рис. 1.8.).

Аналіз територіальної організації ОВК не можна провести належним чином без картографічного методу. Він дає змогу картографувати складники ОВК та допомагає визначити особливості структури та територіальної диференціації ОВК.

Картографічні матеріали відображають регіональні особливості розвитку ОВК. Відображення об'єктів на карті фіксує їх розміщення, кількісні та якісні характеристики, що є вже новою типологічною інформацією, яка дає можливість аналізувати взаємне розміщення об'єктів чи явищ, їх сусідство чи накладання [20, с. 135].

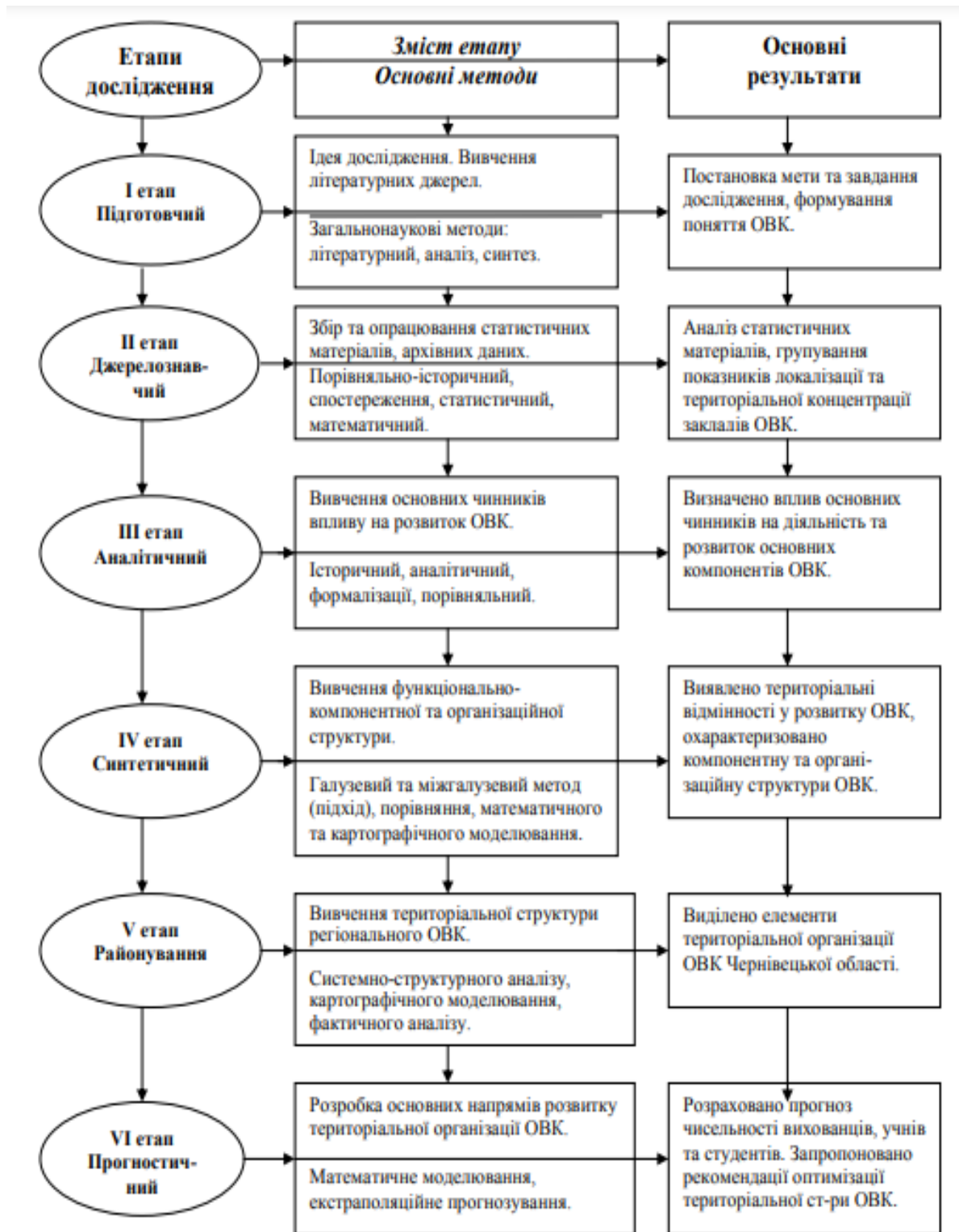

Рис. 1.8. Етапи та методи дослідження територіальної організації ОВК (автор Заячук О.[20])

Варто наголосити, що вивчення та аналіз ОВК вимагають комплексного теоретико-методологічного підходу. Неможливо

досліджувати освітньо-виховні процеси та проводити їхній порівняльний аналіз без урахування соціальних зв'язків, культурних традицій, етнічних, ментальних та інших особливостей регіону.

При дослідженні чинників розміщення ОК доцільно використовувати такі методи: літературний, історичний, статистичний, картографічний та інші. Історичний метод у суспільній географії включає діахронічний та територіальний принцип. Діахронічний принцип полягає у вивченні системи освіти за певного історичного періоду. Територіальний принцип ґрунтується на вивченні становлення на певних територіях. Поєднавши два вищезазначених принципи можемо отримати відмінності та порівняти розвиток системи освіти за різні історичні періоди.

Для повного вивчення такого системного об'єкту необхідним є використання системного підходу. Він дозволяє детально вивчити досліджувані об'єкти й упорядкувати їх. Системний метод є незамінним при дослідженні взаємозв'язків і взаємозалежностей між компонентами освітньої системи, а також дає нам можливість стверджувати, що існує тісний взаємозв'язок між об'єктами освіти різних рівнів, від елементарного до обласного.

Статистичний метод реалізовується у такі етапи як: статистичне спостереження, статистичне групування, пошук та встановлення закономірностей, інтерпретація отриманих результатів. Зокрема у даній роботі використані дані Головного управління статистики Чернівецької області, звіти управління освіти Чернівецької ОДА та звіти відділів освіти територіальних громад Дністровського району.

Картографічний метод використовується у взаємозв'язку з усіма іншими методами та підходами суспільно-географічних досліджень. Даний метод дає можливість картографувати складові ОК. Картографічні моделі відображають регіональні особливості освітньої системи адміністративного району. Показ тих чи інших об'єктів на карті фіксує їх

розміщення, кількісні та якісні характеристики, що дає можливість аналізувати взаємне розміщення об'єктів.

Відповідна система методів розкриває базові принципи дослідження освітнього комплексу регіонального рівня. Саме на їх застосуванні базуються проведені дослідження та отримання обґрунтованих результатів.

Саме тому актуальність наукових розробок проблем освіти й культури об'єктивно зумовлює пошук тенденцій і перспектив розвитку освітньо-виховної сфери в цілому.

Висновки до розділу 1

Освітньо-виховний процес є безперервним, цілісно-послідовним і регульованим. Дефініція освітньо-виховного комплексу, або ОВК, означає територіальну організацію суспільства, котра функціонує в конкретних природно-соціально-економічних умовах і є своєрідною сукупністю, яка сформувалася або перебуває в процесі формування на основі закономірностей розвитку суспільства та взаємодії останнього і природи, що визначається як сукупність закладів, установ, організацій та органів управління, які здійснюють надання та розподіл освітньо-виховних послуг і забезпечують ними населення на відповідній території

Основними функціями освітньо-виховного комплексу є: освітня, професійно-економічна, культурна, виховна, соціально-селекційна, пізнавальна, історичної спадкоємності, науково-інноваційна та демографічно-урбаністична.

ОВК обласного рівня формують системи закладів освіти, закладів культури та системи обслуговування і управління, кожна з яких складається з елементів нижчого рівня, котрі взаємодіють між собою як усередині системи, так і зовні.

Нині ОВК функціонує в умовах реформування в Україні. Йдеться про процес децентралізації – реформу, котра передбачає передачу більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад і має визначальний вплив на політичну, адміністративну, фінансову та інші сфери, зокрема – й освітню.

При вивченні освітньо-виховного комплексу, як предмету дослідження суспільної географії, основними методами виступають загальнонаукові та спеціальні. Оскільки дослідження освітнього комплексу є доволі складним системним процесом, то дослідження варто поділити на кілька етапів.

Варто наголосити, що вивчення та аналіз ОВК вимагають комплексного теоретико-методологічного підходу. Неможливо досліджувати освітньо-виховні процеси та проводити їхній порівняльний аналіз без урахування соціальних зв'язків, культурних традицій, етнічних, ментальних та інших особливостей регіону.

РОЗДІЛ 2

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО КОМПЛЕКСУ ДНІСТРОВСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Чинники формування та розвитку районного ОВК

На регіональну об'єктну мережу культурно-освітнього комплексу впливає багато факторів, але єдиної класифікації в літературі з економічної та соціальної географії немає.

На думку Є. Алаєва, «фактори, ланцюг причин та умови кількісних і якісних характеристик процесу управління разом складають механізм процесу» [3]. В економічних дослідженнях під факторами розуміють рушійні сили та необхідні умови процесу, які в кінцевому підсумку впливають на регіональну організацію продуктивності праці (у випадку формування культурно-освітнього комплексу).

М. Яцків систематично виділяє групи факторів за спорідненими ознаками, які «сортуються за значенням» [86]:

1. З економічного боку (виробнича економіка та соціальна економіка).
2. Ступінь впливу (первинний і вторинний).
3. За ступенем залучення резервів (інтенсивні та екстенсивні).
4. За внутрішнім змістом (кількісним і якісним).
5. За часом дії (постійні та тимчасові).
6. За ступенем охоплення (загальні та особливі).
7. За характером дії (об'єктивна та суб'єктивна).
8. Кількісне вимірювання за ступенем впливу (фактори, які піддаються кількісному виміру та фактори, що не піддаються кількісному виміру)
9. Наскрізні методи визначення впливу (прямий та оцінений).
10. За об'єктами маркетингового середовища (населення, економіка, природа, наука і техніка, політика, культурний порядок).

Крім того, проводять локаційний та регіональний аналіз факторів. Локаційний аналіз враховується до економіко-географічного аналізу факторів розташування виробничих і соціальних об'єктів, щоб

побачити закономірність і характеристики конкретних промислових місць для визначення найкращого розташування для конкретних об'єктів розташування. Регіональний аналіз являє собою економіко-географічний аналіз регіональних факторів розвитку. Характеристики розвитку конкретного регіону пропонують для визначення обґрунтованого підходу до регіонального соціально-економічного розвитку.

У найпоширенішому вигляді групи факторів, що впливають на розвиток культурно-освітніх комплексів та впроваджують до регіональних відмінностей, розділяючись на фактори, що створюють мережу (рівень розвитку, структура матеріального виробництва, характеристика системи розселення і т.д.) та які визначають потребу в соціальних послугах (грошові доходи, побут, освітній рівень, традиції).

Усі фактори формування та розміщення культурно-освітнього комплексу за походженням та соціально-економічним змістом можна поділити на такі групи:

- економіко-географічні фактори (рівень і швидкість розвитку території та промислового комплексу, транспортне сполучення);
- соціально-демографічні (населення, статеві-вікова структура, особливості системи розселення, імміграційний процес, рівень освіти населення);
- історико-географічні (етнічні традиції, особливості розвитку місцевості);
- природно-географічні (географічне положення, клімат, рекреаційні умови місцевості);
- інші фактори (навколишнє середовище).

Однак у процесі формування та функціонування культурно-освітнього комплексу діють особливі чинники, які виховуються національною освітою та культурною політикою, потребами суспільства відповідно до інтелектуального потенціалу, національною освітою та культурними традиціями. Ці фактори національні та концептуальні, відповідають

концепції розвитку культурної освіти в певний період часу висуваються нові вимоги до вдосконалення змісту та стандартів культурної освіти. Проте ці фактори мають бути підкріплені фактичними показниками, які впливають на культурно-освітню концепцію, наявне фінансування освіти та культури, стан сучасних засобів навчання, колективи дітей різного віку, матеріальні можливості батьків, освіта), а також статус основних фондів, таких як культура). У сучасних умовах розумного суспільного життя важливе місце займають чинники науки, техніки та соціального прогресу. Адже вдосконалення навчального процесу середньої та старшої школи, забезпечення його документації,

Важливі значення мають і психологічні чинники, що підтверджує мотиваційний вплив потреби молоді до підготовки до життєво-трудоного навчання в новітніх соціально-економічних системах [42].

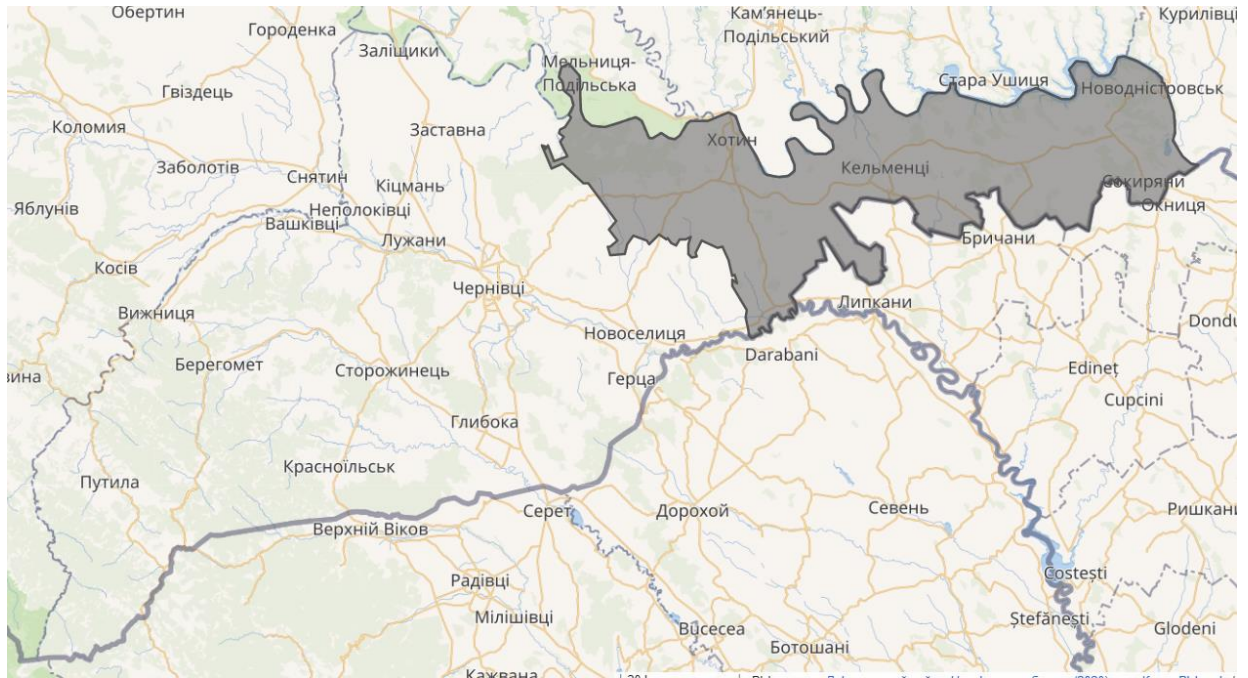
Певні фактори, що впливають на діяльність КОК, мають на основі переваги соціально-демографічної економічної географії та соціальної культури та освіти. При цьому не можна ігнорувати природно-географічні чинники (краєзнавство, природа, традиції, освіта тощо), що створюють середовище для освітнього процесу.

Через це без комплексного аналізу окремих чинників неможливо сформулювати оптимальний план регіональної організації освітньо-освітнього комплексу, а також фактор особливого призначення території з досконалими функціями в регіоні.

На соціально-економічні умови регіону впливають такі фактори, як економічний розвиток, соціальний добробут та рівень освіти. Формування бюджету системи освіти в першу чергу залежить від економічного розвитку всієї країни та регіону, що в подальшому формуванні матеріально-технічного забезпечення, утримання будівництва, харчування та ОК.

2.2. Характеристика чинників розвитку ОВК Дністровського району

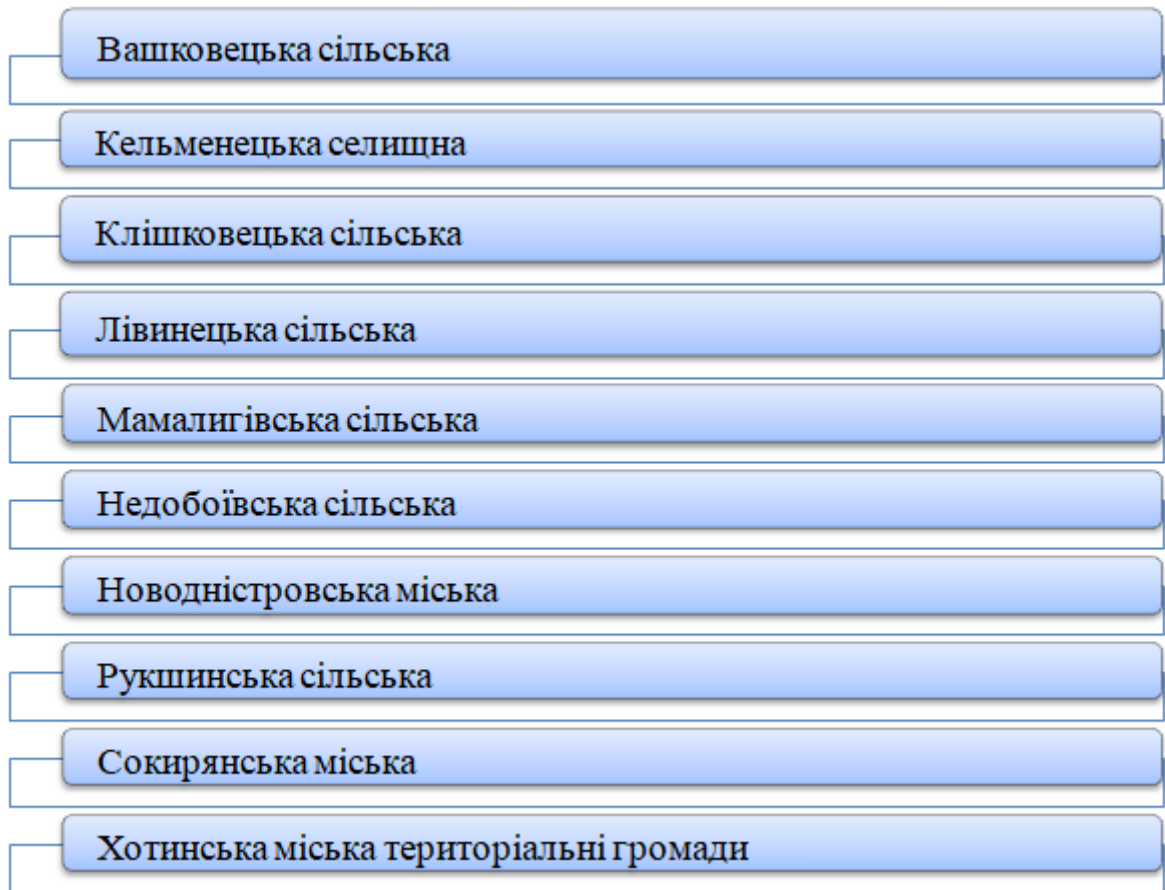
Дністровський район Чернівецької області (адміністративний центр – смт Кельменці) займає площу 2131,9 км². Район утворено в липні 2020 року у результаті адміністративно-територіальної реформи в Україні.

Рис. 2.1. Місце Дністровського району на карті Чернівецької області

Верховна Рада України 17 липня 2020 року прийняла Постанову №3650 «Про утворення та ліквідацію районів» [Про утворення]. Згідно з документом, тепер в Україні – 136 районів. Старі 490 районів Парламент ліквідував. До Дністровського району за адміністративно-територіальними змінами увійшли Новодністровськ, Сокирянський і Хотинський райони [64].

У його межах сформовано 10 територіальних громад (Рис. 2.2).

Рис. 2.2. Територіальні громади Дністровського району

Поверхня району підвищена хвилясто-пасмова лісова рівнина, значно розчленована. Лежить у Західно Українській лісостеповій фізико-географічній провінції.

Клімат помірно континентальний. Середня температура січня - мінус 4,8°C, липня - плюс 19,2°C. Період з температурою понад плюс 10°C становить 180 днів. Кількість опадів 600-614 мм на рік, основна частина (70-75%) їх випадає літом. Висота снігового покриву 17 см. Сніговий покрив нестійкий. Міститься у Передкарпатському вологому, теплому агрокліматичному районі.

Соціально-демографічні фактори є визначальними для забезпечення стабільного функціонування ОВК району. На основі демографічних показників можемо проаналізувати попит населення на освітні послуги. На показники чисельності населення впливають природний приріст і механічний рух населення в межах району. Звісно, про статистичні дані

говорити, ще зарано, адже район існує менше року. Проте загальні показники можуть змалювати картину в цілому. Населення Дністровського району нараховує 156 тисяч осіб. Звісно, на чисельність населення впливає міграційний рух у зв'язку з роботою, навчанням тощо.

Важливим та невід'ємним чинником характеристики людського ресурсу і потенціалу є соціальне благополуччя населення. Дефініція поняття «соціальне благополуччя» означає інтегральний показник ефективності функціонування соціальної сфери, відображення соціального самопочуття, рівня добробуту та якості життя населення, індикатора соціальної безпеки суспільної системи в цілому [69]. Елементи соціального благополуччя населення представимо схематично (рис. 2.3):

Рис. 2.3. Складові соціального благополуччя населення

Важливою складовою для населення є його здоров'я. Фактори впливу на здоров'я людини залежать від віку, фізичних показників, статі та характеру людей. Беззаперечно, найбільший вплив має фактор способу життя.

Пандемія COVID-19 стала серйозним випробуванням для українського суспільства. Під час карантину люди почали життя в зовсім нових умовах. Відбуваються зміни як на рівні психіки окремої особистості, так й на макросоціальному рівні. Не всі дорослі в змозі

пристосуватися до нових, несприятливих умов життєдіяльності. Особливо важко дітям і підліткам, адже світ, який мав би бути відкритим для їхнього розвитку, освіти, виховання, частково «закрився» [13, с. 37].

На дітей та молодь впливає нинішня відсутність формальних можливостей для навчання, що позбавляє їх соціального взаємодії зі своїми однолітками і педагогами. Тривалі періоди закриття закладів і обмеження на пересування приносять додаткових емоційних хвилювань і тривоги.

В умовах карантинних обмежень через пандемію COVID-19 формат навчання змінився. Він став дистанційним, і багатьом учням ЗЗСО іноді важко впоратися з необхідністю зосередитися на навчанні без повсякденного безпосереднього впливу вчителів, в ситуації, коли річні контрольні, державна підсумкова атестація чи екзамени незрозуміло як і чи взагалі відбудуться. Водночас, карантин – це можливість для підлітків заповнити прогалини, підготуватися до майбутніх підсумкових перевірок знань. Сучасні онлайн-платформи пропонують безліч навчальних курсів, спрямованих як на підвищення рівня підготовки зі шкільних предметів, так і з напрямів, які відносять до категорії «хобі».

На жаль, проблема впровадження дистанційних освітніх технологій в роботу закладів середньої освіти недостатньо опрацьована і лише набирає популярності.

Безумовно, навчання – двосторонній процес, в якому взаємодіють той, хто навчає і хто навчається, і, в ході якого планомірно і цілеспрямовано здійснюється освіта, виховання і розвиток людини. Це означає, якщо говорити про навчання, то передбачається наявність в цьому процесі викладача.

В нинішніх умовах електронне навчання, або навчання онлайн, вимагає використання різних компонентів та методів подання навчального матеріалу. Електронне навчання може включати в себе численні види засобів масової інформації, які забезпечують текст, аудіо, зображення,

анімації, потокове відео, а також технологічні програми та процеси, такі як відео- та аудіокасети, супутникове телебачення, CD/DVD-ROM, комп'ютерне навчання, інтранет/екстранет та веб-орієнтоване навчання.

Перевагою традиційного, звичайного навчання є індивідуальний підхід вчителя до учня та можливість працювати кожному учню в індивідуальному темпі. Відповідність між елементами мережного (офлайн) та онлайн навчання представимо має кілька аспектів, які представимо у вигляді таблиці (таблиця 2.1.):

Таблиця 2.1.

Офлайн	Онлайн
Наявний вчитель (в класі)	Онлайн навчання
Семінари	Навчання на основі веб-модулів
Тренінги, репетиторство і наставництво	е-тренінги, е-репетиторство і е-наставництво
Друковані матеріали	Електронна пошта
Роздаткові електронні матеріали (в тому числі CD, DVD)	Дошка оголошень
Тренінги у класі	Мобільне навчання (використання телефонів, планшетів тощо)
Ролеві ігри	Інструменти співпраці
Робота у групах	Моделювання
Засоби роботи	Інструменти підтримки продуктивності роботи

Століття технологій вимагає вміння користуватися комп'ютером, ноутбуком, планшетом, смартфоном, іншими електронними девайсами, які, безумовно, стали важливою складовою життя сучасної людини, особливо – молодого покоління.

ЗДО і ЗЗСО найтяжче діяти в умовах карантинних обмежень. У цілому заклади ОВК району, як і області, працювали за змішаною та дистанційною формою навчання. Психічне здоров'я є одним із основних та невід'ємних компонентів здоров'я вихованців та учнів, вихователів і педагогів, батьків, й залежить від багатьох факторів. Тривалі негативні стресові ситуації суттєво вплинули на психічну рівновагу багатьох дорослих і дітей.

Важливою характеристикою благополуччя населення є рівень його культури. Саме культура за своєю сутністю є процесом становлення, функціонування, розвитку населення, процесом створення й відтворення людини як суспільної істоти, як суб'єкта соціальної діяльності. Духовне життя та його суб'єкти (що мають певні потреби, інтереси, ідеали) займаються виробництвом, розподілом і зберіганням духовних цінностей (клуби, бібліотеки, театри, музеї, релігійні та суспільні організації). На період карантинних обмежень більшість із них були закриті для відвідувачів.

Іншою складовою формування ОВК району є виробничо-економічні фактори. Дністровський район характеризується розвиненою економікою та великою кількістю приватних підприємств, котрі своїми внесками у бюджет району створюють умови для його успішного функціонування та розвитку. Бізнес функціонує завдяки юридичним (фермерським підприємствам) та фізичним особам, які займаються підприємницькою (прибутковою) діяльністю та сплачують податки [61]. Найбільша кількість підприємств знаходиться у містах Сокиряне й Новодністровськ, смт Кельменці.

Досягнення «замовлених» суспільством певних соціальних і економічних результатів, на наше переконання, складає глибинний сенс функціонування усього ОВК регіону в цілому й усіх його елементів окремо. На відміну від інших видів економічної діяльності, результати освіти виражаються не в створенні якихось засобів поліпшення життя людей, а безпосередньо в удосконаленні і розвитку самої людини. У результаті організованого навчально-виховного процесу різко підвищується і економічна, і соціальна віддача людини, її спроможність створювати нові матеріальні блага, засоби для життєдіяльності, формувати взаємозв'язки між людьми.

Сам навчально-виховний процес, його механізми й закономірності становлять відносно самостійну сферу громадського життя, функціонування якого відбувається за специфічними законами педагогічної науки.

Соціально-економічні аспекти в ньому є ніби вищим поверхом, де визначаються стратегічні цілі освітнього комплексу, вихідні цінності та методологічні позиції [15, с. 144]. Але в більшості випадків у повсякденній практиці вони залишаються наче в тіні.

Водночас з'являються нові несприятливі фактори, які спричинюють «тест на міцність», і поглиблюються умовами реформування. Відповідно до освітніх потреб населення та соціально-економічних умов у Дністровському районі почався процес створення опорних закладів освіти. Підставою для їх створення став результат аналізу статистичних даних, моніторингу фінансових спроможностей закладів загальної середньої освіти I-III ступенів, наявності належних умов та критеріїв відбору тощо.

Наприклад, в Недобоївській територіальній громаді впродовж березня-квітня 2021 року неодноразово обговорювали план створення опорного закладу освіти. Наступний крок буде врахування думки громадськості щодо створення опорного закладу освіти у громаді [27].

Одна з головних проблем розвитку освіти в сільській місцевості – наявність шкіл I-III ступенів із чисельністю учнів менше 100. У таких малокомплектних школах організувати якісне навчання неможливо. Для Дністровщини ця проблема залишається актуальною, адже частка сільських малокомплектних шкіл у районі становить майже чверть від загальної кількості. Тому пониження ступеня одних закладів і перетворення других на філії – процес фактично неминучий. Це, на жаль, проблема не лише Дністровського району, а й регіону та країни загалом.

Зменшення кількості шкіл у селах шляхом об'єднання шкіл та використання автобусів для транспортування дітей до найближчих ЗЗСО було прийнятним рішенням. Цей процес дозволить заощадити кошти, що витрачаються на експлуатацію приміщень у спорожнілих школах, і спрямувати їх натомість на модернізацію тих шкіл, які залишились.

При цьому, основним завданням для управління освітою в районі є побудова принципово нової системи освіти, яку дозволяє створити новий

Закон України «Про освіту» – оптимізація шкільної мережі з якісним кадровим, фінансовим та матеріально-технічним забезпеченням процесу навчання.

Висновки до розділу 2

У найпоширенішому вигляді групи факторів, що впливають на розвиток культурно-освітніх комплексів та впроваджують до регіональних відмінностей, розділяючись на фактори, що створюють мережу (рівень розвитку, структура матеріального виробництва, характеристика системи розселення і т.д.) та які визначають потребу в соціальних послугах (грошові доходи, побут, освітній рівень, традиції).

Без комплексного аналізу окремих чинників неможливо сформулювати оптимальний план регіональної організації освітньо-виховного комплексу, а також фактор особливого призначення території з досконалими функціями в регіоні.

Соціально-демографічні фактори є визначальними для забезпечення стабільного функціонування ОВК району. На основі демографічних показників можемо проаналізувати попит населення на освітні послуги. На показники чисельності населення впливають природний приріст і механічний рух населення в межах району. Звісно, про статистичні дані говорити, ще зарано, адже район існує менше року. Проте загальні показники можуть змалювати картину в цілому. Населення Дністровського району нараховує 156 тисяч осіб. Звісно, на чисельність населення впливає міграційний рух у зв'язку з роботою, навчанням тощо.

ЗДО і ЗЗСО найтяжче діяти в умовах карантинних обмежень. У цілому заклади ОВК району, як і області, працювали за змішаною та дистанційною формою навчання. Психічне здоров'я є одним із основних та невід'ємних компонентів здоров'я вихованців та учнів, вихователів і педагогів, й залежить від багатьох факторів. Тривалі негативні

стресові ситуації суттєво вплинули на психічну рівновагу багатьох дорослих і дітей.

Сам навчально-виховний процес, його механізми й закономірності становлять відносно самостійну сферу громадського життя, функціонування якого відбувається за специфічними законами педагогічної науки.

Одна з головних проблем розвитку освіти в сільській місцевості – наявність шкіл I-III ступенів із чисельністю учнів менше 100. У таких малокомплектних школах організувати якісне навчання неможливо.

Зменшення кількості шкіл у селах шляхом об'єднання шкіл та використання автобусів для транспортування дітей до найближчих ЗЗСО було прийнятним рішенням. Цей процес дозволить заощадити кошти, що витрачаються на експлуатацію приміщень у спорожнілих школах, і спрямувати їх натомість на модернізацію тих шкіл, які залишилися.

РОЗДІЛ 3

ГЕОПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО КОМПЛЕКСУ ДНІСТРОВСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Геопросторова організація освітньо-виховного комплексу Дністровського району

У цілому усі заклади ОВК можна класифікувати за спеціалізацією і масштабністю послуг, які вони надають населенню Дністровського району. Тобто найпростіші види освітньо-виховних послуг надають заклади повсякденного обслуговування – сільські бібліотеки, клуби, об'єкти дозвілля, ДНЗ, ЗЗСО першого та другого ступеня навчання.

Для аналізу обрано локальний рівень територіальної організації ОВК, який дозволяє визначити об'єкти ОВК у кожній територіальній громаді в межах Дністровського району.

На території Сокирянської об'єднаної територіальної громади функціонують:

- 3 ДНЗ;
- 3 ЗЗСО;
- 1 інклюзивно-ресурсний центр;
- 1 будинок культури [29].

На території Вашковецької об'єднаної територіальної громади функціонують:

- 2 ДНЗ;
- 2 ЗЗСО;
- 2 бібліотеки;
- 2 будинки культури [24].

На території Недобоївської об'єднаної територіальної громади функціонують:

- 2 ДНЗ;

- 2 ЗЗСО;
- 2 НВК;
- 1 професійно-технічний навчальний заклад;
- 1 публічна бібліотека та її філії;
- 1 будинок культури [27].

На території Кельменецької територіальної громади функціонують:

- 27 ДНЗ;
- 18 ЗЗСО;
- дитячо-юнацька спортивна школа (ДЮСШ) [30].

На території Клішківцевої об'єднаної територіальної громади функціонують:

- 3 ЗЗСО;
- 2 НВК;
- 3 бібліотеки;
- 3 будинки культури [25].

На території Рукшинської об'єднаної територіальної громади функціонують:

- 4 ДНЗ;
- 4 ЗЗСО;
- 1 НВ;
- 3 бібліотеки;
- 6 будинків культури [28].

На території Лівинецької сільської територіальної громади функціонують:

- 3 ЗЗСО;
- 3 НВК;
- 6 бібліотек;
- 1 будинок культури і 1 клуб [41].

На території Мамалигівської об'єднаної територіальної громади функціонують:

- 7 ДНЗ;
- 4 ЗЗСО;
- 2 НВК;
- 7 будинків культури [26].

Новодністровська громада має:

- 3 ЗДО;
- 1 ліцей-інтернат;
- 1 ЗЗСО;
- 1 опорний ЗЗСО;
- 1 філія опорного ЗЗСО [31].

На території Хотинської міської ради функціонують:

- 11 ДНЗ (повноцінні та дошкільні підрозділи при НВК);
- 5 ЗЗСО;
- 1 опорний ЗЗСО;
- 6 НВК;
- 1 ДЮСШ;
- 1 будинок школяра [32].

В межах Дністровського району функціонує 91 закладів загальної середньої освіти. Найбільша їх кількість спостерігається у Кельменецькій та Сокирянській територіальних громадах 20 та 22 відповідно. Найменшою кількістю ЗЗСО виділяються Вашковецька ТГ – 2 ЗЗСО та Новодністровська ТГ – 3 ЗЗСО. Водночас найкращу забезпеченість закладами загальної середньої освіти мають Рукшинська та Лівинецька територіальні громади – 7,6 та 8,9 закладів на 10000 осіб відповідно (рис.3.1.).

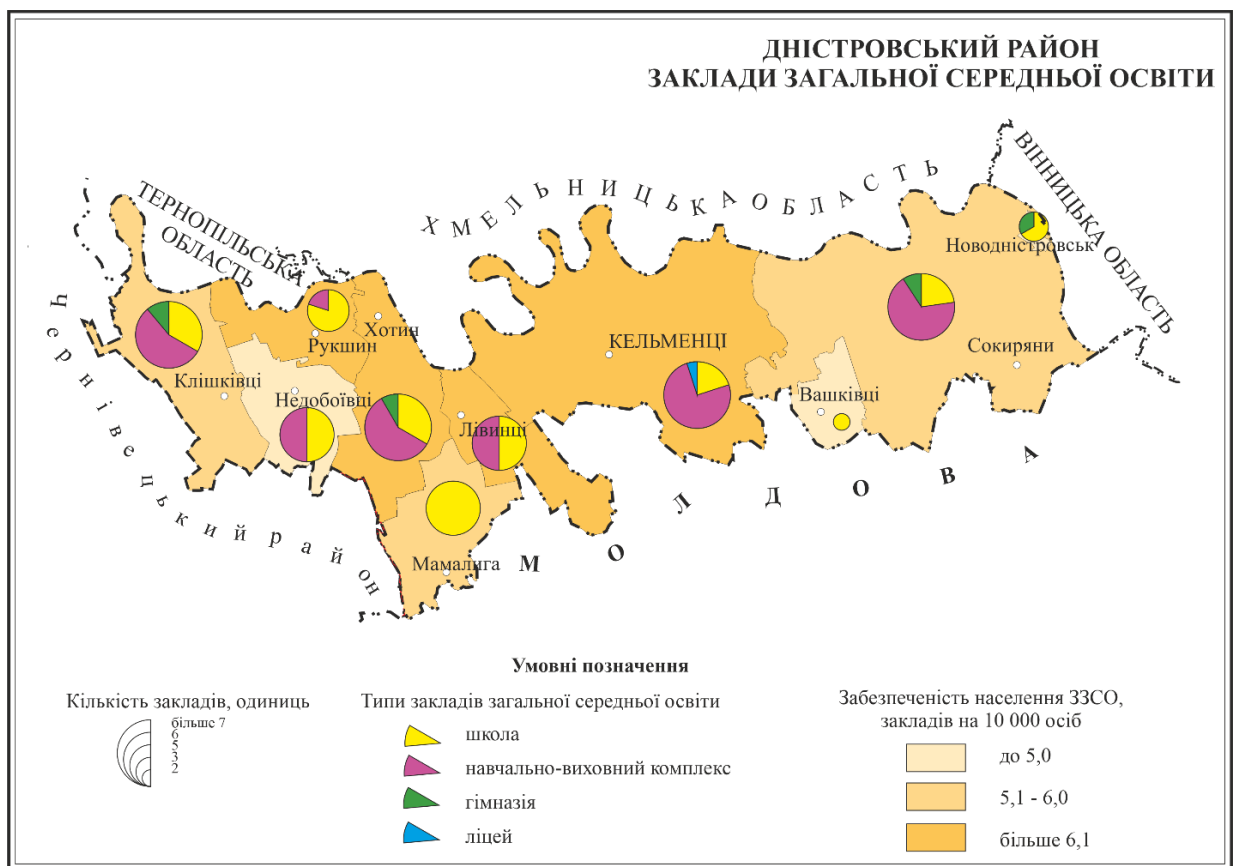
В структурі закладів загальної середньої освіти Дністровського району найбільшу частку складають навчально-виховні комплекси. Найбільша їх кількість спостерігається у Кельменецькій та Сокирянській ТГ – по 15. Натомість заклади цього типу відсутні у Новодністровській,

Вашковецькій та Мамалигівській ТГ та лише один НВК наявний у Рукшинській територіальній громаді (дод. Б).

У Дністровському районі налічується 36 шкіл. Найбільшою їх кількістю виділяється Мамалигівська територіальна громада, тут їх 6, а також Сокирянська ТГ де закладів цього типу 5. Лише по 2 школи наявні у Вашковецькій та Новодністровській територіальних громадах.

Всього 5 гімназій наявні в межах Дністровського району. Лише по 1 гімназії функціонує у Клішківській, Новодністровській та Хотинській ТГ, а найбільша їх кількість 2 – у Сокирянській ТГ.

Такий тип закладів загальної середньої освіти як ліцей в Дністровському районі наявний лише у Кельменецькій територіальній громаді (рис. 3.1).

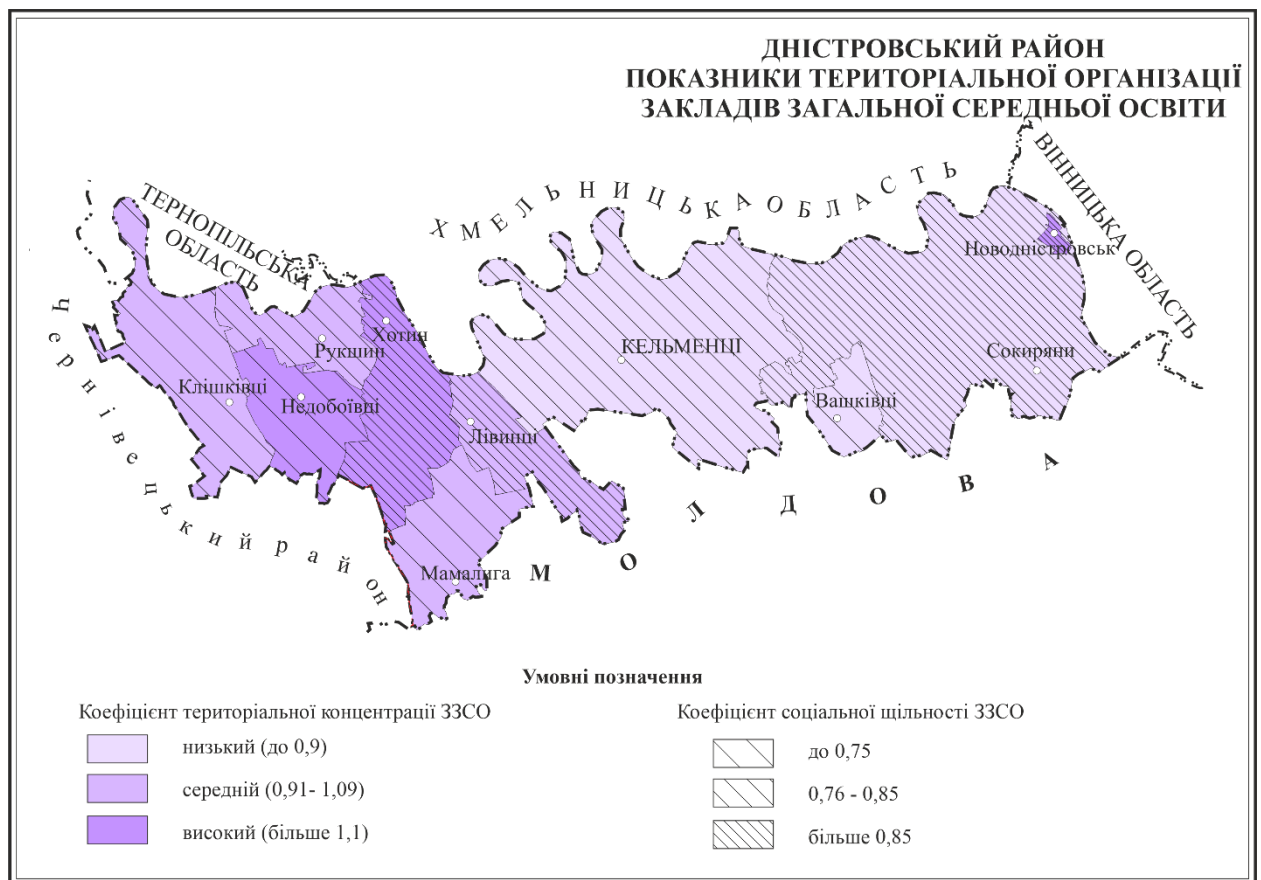

Рис.3.1. Заклади загальної середньої освіти Дністровського району

Досить важливим критерієм при розгляді освітньо-виховного комплексу є показники територіальної організації закладів освіти, зокрема закладів загальної середньої освіти. Одним із таких показників є

коефіцієнт територіальної концентрації ЗЗСО, який вказує на особливості розташування закладів відносно мережі населених пунктів. Низький коефіцієнт територіальної концентрації закладів загальної середньої освіти спостерігається у Сокирянській, Кельменецькій та Вашковецькій територіальних громад, де він не перевищує позначки 0,9 (дод. В). Найвищу територіальну концентрацію ЗЗСО мають Хотинська (1,6) та Новодністровська (9,5) ТГ (рис.3.2).

Коефіцієнт соціальної щільності, який дає нам змогу зрозуміти розташування закладів освіти відносно поселенської мережі в Дністровському районі коливається в межах 0,5 у Вашковецькій територіальній громаді до 3,0 в Новодністровській ТГ. Середніми показниками соціальної щільності виділяються 3 територіальних громади, серед яких Кельменецька, Рукшинська та Лівинецька (3.2).

Рис.3.2. Показники територіальної організації закладів загальної середньої освіти.

Загалом на території Дністровського району в 2020-2021 навчальному році навчалось більше 16 тис. осіб. Найбільша кількість учні притаманна для Сокирянської та Кельменецької територіальних громад. Найменшою ж характеризується Лівинецька ТГ.

Рис.3.3 Кількість учнів закладів загальної середньої освіти Дністровського району

Професійно-технічна освіта в районі представлена 1 закладом Недобівської ОТГ. Перший ступінь професійно-технічної освіти забезпечує формування відповідного рівня кваліфікації з технологічно нескладних, простих за своїми виробничими діями і операціями професій, що дає змогу робітнику вільно працювати з раніше вивченими предметами, об'єктами, виконувати конкретні дії, виробничі операції та роботи під контролем робітника з більшим досвідом і вищим рівнем кваліфікації.

Навчання здійснюється шляхом прискореного формування необхідних умінь і навичок в учнів, слухачів професійно-технічних навчальних закладів першого атестаційного рівня та шляхом індивідуального чи групового навчання на виробництві, у сфері послуг.

Дослідуючи територіальну структуру Дністровського районного ОВК, що представлена сукупністю елементів, формами їх зосередження та

зв'язками між ними, слід наголосити про невідповідність між їх розміщенням та потребами населення. Для подолання територіальних відмінностей у наданні населенню якісних освітньо-виховних послуг потрібні обґрунтовані зміни в територіальній організації ОВК.

Територіальна організація ОВК має бути цілеспрямовано розміщати закладів освіти та культури, наукових установ, обслуговуючих підприємств, органів управління у взаємозв'язку з системою розселення і господарською системою, в результаті чого буде певний соціально-економічний ефект на основі задоволення освітньо-культурних потреб населення.

Як бачимо, відбувається реорганізація окремих закладів ОВК та формування освітньо-виховних округів за принципами територіальної близькості, функціональної та транспортної взаємодії з урахуванням демографічної та соціально-економічної ситуації є обґрунтованим шляхом оптимізації ОВК району, що забезпечить повноту доступу до освітньо-виховних послуг. На майбутнє повинна бути сформована гнучка система динаміки асортименту освітньо-виховних послуг із урахуванням викликів суспільства, яка потребує глибшого наукового аналізу.

3.2. Проблеми функціонування і перспективи територіальної організації ОВК Дністровського району

Згідно з положеннями Закону «Про освіту», громади повністю відповідають за надання освітніх послуг на своїй території [58]. Щоб процес надання цих послуг був ефективним, треба поставити перед собою ціль, досягнути яку «сповідуватимуть» ради громад. Стратегічний план розвитку освіти в громаді – це один із основних документів, який треба розробити відразу після створення адміністративних структур громади.

Очевидно, що нині організація ОВК не відповідає ані сучасним запитам з боку особистості та суспільства, ані потребам економіки

регіону. Відтак упроваджується системна трансформація сфери для забезпечення нової якості освіти на всіх рівнях: від дошкільної освіти – до вищої освіти та освіти дорослих.

Ситуація на ринку праці області перебуває під впливом складних економічних та політичних умов. Відповідно існують певні ризики на ринку праці, які негативно впливають на його розвиток, зокрема:

- «зменшення кількості вакансій, заявлених роботодавцями для укомплектування службою зайнятості, та відповідно зростання кількості претендентів на одне вільне робоче місце;
- низький рівень середньої заробітної плати вакантних робочих місць;
- поповнення ринку праці новими категоріями безробітних, а саме: внутрішньо переміщеними особами та демобілізованими військовослужбовцями, учасниками антитерористичної операції.

Інформаційне забезпечення прогнозування потреби економіки регіону в робітничих кадрах за видами економічної діяльності та професіями залишається невідповідним внаслідок обмеженості джерел статистичної інформації для формування середньострокового прогнозу. Потребує також удосконалення механізм узгодження кількісних прогнозних оцінок з пропозиціями місцевих органів виконавчої влади та соціальних партнерів щодо перспективної потреби у робочій силі за професіями та видами економічної діяльності» [77, с. 29].

Неузгодженість інтересів бізнесу, регіону і навчальних закладів призводить до відокремлення ринку освітніх послуг та ринку праці й стає проблемою підготовки робітничих кадрів закладами професійно-технічної освіти області.

Пропозиції щодо набору учнів орієнтуються на запити абітурієнтів та їх батьків, особисті зв'язки з підприємствами, установами, організаціями різних форм власності, що укладають угоди на підготовку робітничих

кадрів, надають місця для проходження виробничої практики та подальшого працевлаштування.

Служби зайнятості володіють даними про вакансії та інформують населення, органи виконавчої влади та навчальні заклади про попит та пропонування робочої сили на ринку праці, беруть участь у розробленні основних напрямків реалізації державної політики у сфері зайнятості населення на середньостроковий період [77, с. 29].

Проблемою залишається дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили у професійно-кваліфікаційному розрізі. І цю проблему потрібно враховувати на рівні закладів ОВК.

Останні нині розвиваються в умовах реформування і економічної кризи в країні. Загальний підхід щодо формування мережі освітніх закладів у межах ОТГ полягав у тому, що така мережа повинна формуватися і функціонувати, виходячи з фінансових можливостей громад, наявної матеріально-технічної, навчально-методичної бази освітньо-виховних закладів, учнівського контингенту і кваліфікованих педагогічних кадрів за участі громадськості. Такий підхід дозволяє сформувати профільні класи на базі кращих навчальних закладів, що в межах кожної сільської школи проблематично.

Зусилля адміністративно-управлінського апарату та педагогічного колективу кожного ЗЗСО спрямовані на підвищення доступу до якісної освіти і профілізації навчання, дозволять уникнути зайвих витрат через спільні програми шкільних автоперевезень, використовувати спільну інфраструктуру (спортивні майданчики та бібліотеки, комп'ютери та інше обладнання й інвентар, які можуть розміщуватися на території однієї («базової») школи, але бути в користуванні учнів інших, віддалених шкіл), покращити партнерство в межах ОТГ, оскільки школам, які успішно взаємодіють між собою, більше довіряють батьки та громада, що створює умови для кращого й ефективнішого розподілу й використання ресурсів (лист Департаменту освіти і науки облдержадміністрації від 09.11.2015 №

01-31/2928 «Щодо вжиття заходів до оптимізації мережі закладів освіти під час проведення добровільного об'єднання громад»).

Функціонування об'єднаних громад стартувало у січні 2016 року, а навчальний рік тоді ще тривав, тож Департамент освіти і науки Чернівецької облдержадміністрації рекомендував за доцільне зберегти єдиний підхід до формування управлінських структур на рівні органів управління освітою районних, міських рад (делегування повноважень щодо здійснення державної політики в галузі освіти в межах їх компетенції, методична робота тощо) та ОТГ, що дозволить уникнути формування малоефективної і витратної для бюджету виконавчого комітету ОТГ структури.

Насамперед фінансове обслуговування, послуги матеріально-технічного утримання приміщень закладів ОВК може бути винесено в формат профільних комунальних служб, заснованих виконавчим комітетом ОТГ, а питання, пов'язані з навчально-виховним процесом в закладах освіти до врегулювання на законодавчому рівні залишити на рівні органів управління освітою районних, міських рад. Сокирянська ОТГ створила власний орган управління освітою.

Комунальною установою «Група моніторингу системи освіти, господарського обслуговування та аудиту установ освіти області» із Регіональним офісом реформ у Чернівецькій області в рамках проекту USAID (ПУЛЬС) розроблено Методичні рекомендації з актуальних питань функціонування закладів освіти в ОТГ. Ця інформація знаходиться на порталі Департаменту освіти і науки Чернівецької ОДА (розділ «Реформи в освіті»).

Із метою оптимізації мережі шкіл та задля активізації роботи у напрямку створення єдиного освітнього простору в регіоні, забезпечення рівного доступу осіб до якісної освіти проводяться конкурси на кращий проект опорного ЗЗСО. Опорні заклади стають дієвим початком

організаційної реформи освіти в контексті децентралізації і формування ОТГ, адміністративно-територіальної реформи.

Саме громада вирішує організаційні питання забезпечення освітньо-виховних закладів в межах своєї території. Специфіка опорних ЗЗСО полягає в можливості цілеспрямовано й ефективно розпорядитися бюджетним фінансуванням і гарантувати рівний доступ до освіти всім учням громади (району).

Наявність опорних закладів у Дністровському районі – це точкове покращення матеріального стану ЗССО, пониження ступеня або закриття наближених шкіл, підвіз учнів шкіл-філій до опорного закладу (не довше як 45 хвилин), статус юридичної особи, самостійний баланс та управління ним, штамп і печатка. В опорній школі, зазвичай, не менше 200 учнів без урахування учнів кількох шкіл-філій.

Створення опорних навчальних закладів є одним із елементів приведення освітньої мережі у відповідність до потреб і особливостей Чернівецької області, що є необхідною умовою підвищення якості освіти та раціонального використання коштів, спрямованих на освітньо-виховний процес. Місцеві органи управління освітою, органи місцевого самоврядування здійснюють ряд заходів для економії коштів: призупинення функціонування закладів до покращання демографічної ситуації, пониження ступенів ЗЗСО, реорганізація шкіл у НВК, виважений підхід до формування мережі класів в цілому та індивідуального навчання – зокрема.

Для підвищення якості освіти в регіоні активно діє віртуальна школа (студії для учнів та вчителів на базі Інституту післядипломної педагогічної освіти, трансляції занять здійснюються в он-лайн режимі). Так, учителі можуть підвищувати свою професійну майстерність шляхом проведення «відкритих уроків», а учням – переглядати уроки в будь-який зручний для них час, підключившись до роботи школи з власної електронної адреси. У регіоні найбільша кількість педагогічних

працівників (17,2 %), які викладають окремі предмети в ЗЗСО, віком до 30 років включно [56, с. 47].

Нова українська школа (НУШ) передбачає низку новацій, зокрема:

- «створення сучасного освітнього середовища;
- формування компетентностей, необхідних для успішної самореалізації дитини в суспільстві впровадження нового змісту та структури школи, які дозволять добре засвоювати новий зміст і набути компетентності для життя;
- орієнтацію на учнів та педагогіку партнерства;
- наявність умотивованого учителя, який має свободу творчості й розвивається професійно;
- автономію школи та справедливе фінансування тощо».

Фундаментальна реформа загальної середньої освіти в Україні, як необхідний чинник суспільних перетворень, регламентувала необхідність розробки та прийняття Комплексної програми розвитку освітньої галузі Чернівецької області на 2018-2022 роки. Вона спрямована на трансформацію змісту освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа» та формує умови для постійного її оновлення відповідно до нових вимог та потреб громадян, і як результат – перетворює освіту в потужний інтелектуальний капітал розвитку економічного потенціалу регіону [36].

Чернівецька область – серед лідерів в Україні за впровадженням інклюзивної освіти. На інклюзії навчаються 842 дітей з особливими освітніми потребами [79]. Діє інклюзивна освіта і в Дністровському районі, наприклад, у м. Сокиряни створено перший заклад такого типу в регіоні. Згідно із Законом України «Про міжмуніципальне співробітництво» між Сокирянською, Новодністровською міськими та Вашковецькою сільською радами підписано відповідний договір [7].

Закупівля обладнання проводиться згідно з рекомендаціями МОН України та Міністерства регіонального розвитку та будівництва. Кошти на оснащення кабінетів інклюзивно-ресурсних центрів використовуються в

повному обсязі. На законодавчому рівні не була передбачена інклюзивна освіта в дошкільних закладах.

На території області планується створення мережі спеціальних дитячих груп у дитячих садках, мобільних консультаційних пунктів. Перебування дитини у спеціальній школі утричі дорожче, ніж у простій школі, хоча послуг там надають утричі більше.

Забезпечення якісної і доступної освіти, виховання здорової компетентної особистості є пріоритетом у діяльності освітян Дністровського району. В районній адміністрації та райраді управлінці працюють над розробкою та виконанням державних та районних програм щодо розвитку освіти. Для ефективності цих програм доречно залучити й громадськість (насамперед – батьків дошкільнят і учнів).

Водночас дошкільні заклади ОВК району потребують оновлення. Представимо відповідні напрямки змін схематично (рис. 3.3)

Рис. 3.3. Спрямовання оновлення дошкільної освіти Дністровського району

На Буковині готуються до створення мережі профільних ліцеїв, у яких здобуватимуть освіту учні 10, 11 та 12 класів. Такі зміни передбачає реформа Нової української школи. Створення мережі профільних ліцеїв, згідно концепції НУШ, планується у 2025 році. У цілому повністю реалізувати цю частину реформи зможуть до 2027 року [43].

Щодо позашкільної освіти, то значна увага приділяється збереженню та розширенню мережі закладів позашкільної освіти, територіальних малих академій наук учнівської молоді та їх матеріально-технічного й фінансового забезпечення.

У межах кожної територіальної громади функціонують освітньо-виховні заклади, які є елементами системи ОВК новоутвореного району. ОВК сформовано в умовах реформування, тож освітньо-виховна система наштовхнулася на ряд комплексних проблем, які потребують розв'язання:

- «– перенавантаження груп дошкільних закладів;
- відновлення діяльності закладів, які тривалий час використовувалися не за призначенням;
- відкриття нових закладів дошкільної освіти та відкриття груп у функціонуючих закладах освіти;
- питання подальшої оптимізації шкіл з малою наповнюваністю в сільській місцевості з метою рівного доступу дітей до якісної освіти та охоплення позашкільною освітою дітей сільської місцевості, дітей з особливими освітніми потребами.
- незавершеність процесів децентралізації, що унеможлиблює надання якісних послуг в межах ОТГ);
- неохоче прийняття головами та депутатами ОТГ рішень про створення опорних закладів та приведення мережі закладів освіти до реальних потреб громад, серед них і створення опорних закладів;
- недостатня співпраця закладів освіти з роботодавцями, замовниками та бізнес-партнерами;
- недостатня зацікавленість суспільства до інновацій;

– недосконала інформаційна політика щодо популяризації ключових сфер та пріоритетних напрямків наукових досліджень» [72].

ОВК Дністровського району переважно представлено закладами сільської місцевості. Сільська школа – частина загальнодержавної системи освіти. Її мету, завдання, а також сутність функціонування визначає не село. Для сільської школи не існує суто «сільських» навчальних планів, навчальних програм, підручників та методів навчання.

Суспільні вимоги до професійно-педагогічної діяльності педагогів сільських, селищних і міських шкіл – у цілому однакові. Водночас сільська школа функціонує під впливом специфічних чинників – демографічних, соціокультурних, екологічних, звичаєво-правових [23, с. 8].

Проблема ЗЗСО сільської місцевості – одна з найскладніших для територіальної організації ОВК. Нестандартні умови функціонування сільської школи вимагають від вчителів пошуку відповідних форм, методів і прийомів роботи з учнями та засобів, які дадуть можливість гнучко організувати навчально-виховний процес для позитивного використання цих умов. А в умовах пониження ступеню деяких закладів це проводити складно, адже втрачається престижність закладу.

Наболілі проблеми сільської школи свідчать про те, що у сільській місцевості району доступ до освіти обмеженіший, ніж, наприклад у райцентрі чи місті Хотині:

- низька матеріальна база сільських шкіл;
- значно нижчий рівень кваліфікації учителів і рівень освіти дітей;
- гірше за міську школу методичне забезпечення навчально-виховного процесу.

Тому, сільська освіта в останні роки не може конкурувати з міською. Сільська школа вимагає активного втручання і допомоги управлінців і громадськості у вирішенні її проблем, взаємодії і співпраці з міськими ЗЗСО.

Школа як головний осередок культури в селах має забезпечувати належний рівень навчання і виховання дітей та молоді, систематично і кваліфіковано впливати на процес їх виховання, сприяти позитивній соціалізації та адаптації. Але через обмеженість матеріальних і фінансових ресурсів, комплекс соціальних, економічних, педагогічних, психологічних проблем сільські школи не спроможні реалізувати свої головні функції.

Керівники ОТГ, вирішуючи питання створення й розвитку опорної школи, мають забезпечувати відповідні умови для реалізації основних завдань такого закладу освіти [37, с. 23].

Відтак, функціонування і перспективи територіальної організації ОВК забезпечуються в ефективному партнерстві закладів, влади і громади, організації якісного освітнього процесу, формуванні і розвитку демократичних засади управління ОВК.

Неоптимальна мережа освітніх закладів супроводжується неспроможністю шкільної системи ефективно адаптуватися до скорочення або зростання чисельності учнів. Такі «коливання» свідчать про ще одну проблему ОВК – невідповідність державної та регіональної освітньої політики вимогам та тенденціям соціально-економічного розвитку, в тому числі неврахування процесів урбанізації та скорочення населення в сільській місцевості, що призводить і до неефективного витрачання фінансових ресурсів, і до погіршення якості надаваних освітніх послуг.

Неефективність системи управління та фінансування закладів ОВК, яка насамперед відображається у неспроможності забезпечити відповідність та співставність мережі закладів освіти демографічним змінам, які відбулися в Україні за останні роки, зумовлена, на наше переконання, незрозумілістю громадськості процесів реформування в різних напрямках:

– суспільне відторгнення проблеми та несприйняття громадами потреби закриття шкіл та утворення опорних в інших населених пунктах,

оскільки заклади освіти (насамперед – у сільській місцевості) сприймаються як «серце громади», а їх закриття – як прискорення занепаду місцевої громади;

– відсутність ефективного розподілу повноважень у сфері освіти та неякісне галузеве управління – до 2016 року на територіальні громади не покладалося утримання навчальних закладів (фінансування поточних видатків шкіл здійснювалося на районному рівні), в той час як рішення про закриття шкіл було прерогативою територіальної громади, що результувалося відсутністю причинно-наслідкового зв'язку та усвідомленням громадою «ціни» здобуття освіти [16, с. 108].

Оскільки освіта є делегованим повноваженням, вона повинна бути під адміністративним наглядом державних виконавчих органів. Тому дуже важливо, щоб Чернівецька ОДА і новостворена Дністровська райдержадміністрація надавали усю необхідну методичну підтримку громадам і у питаннях організації їхньої освітньої мережі. Насамперед важливо якнайшвидше завершити процес передачі освітніх закладів зі спільної власності громад району (старих ліквідованих районів) до комунальної власності громад.

Із огляду на принцип субсидіарності – всі проблеми, які можуть ефективно вирішуватися на місцях, повинні перебувати в компетенції муніципальних органів, як найбільш близьких до населення. Тобто нині перед громадами новоствореного району постає проблема створення органу управління освітою.

У законодавстві не визначено чи повинен орган управління освітою бути окремою юридичною особою, й це, напевно, залежить від організації менеджменту освіти у громаді. Але законодавством про місцеве самоврядування та повну загальну середню освіту, дошкільну освіту визначено досить широке кола повноважень з питань управління освітою у громаді. Тому створення органу управління освітою зі статусом юридичної особи значно зменшить навантаження на голову

територіальної громади, оскільки у керівника органу управління освітою – юридичної особи – буде право підпису документів, у тому числі фінансових.

Якщо ж орган управління освітою не матиме статусу юридичної особи та не буде розпорядником коштів освітньої субвенції всі питання потребуватимуть вирішення безпосередньо головою територіальної громади та його підпису. Створення органу управління освітою як відокремленого виконавчого органу ради є одним з найбільш сприятливих варіантів, який дозволить вирішувати питання управління освітою більш якісно та швидко. Поки що, на рівні Дністровського району у квітні 2021 року створено відділ освіти, культури та спорту Кельменецької селищної ради [63].

Забезпечення якісних освітньо-виховних послуг в Дністровському районі є однією з найбільш важливих і соціально чутливих завдань і об'єднаних громад і самого новоствореного району.

Практично в кожній громаді послуги освіти стосуються не менше 30% населення громади (діти, їх батьки, вихователі й вчителі, дошкільні й шкільні адміністрації, непедагогічні працівники та інші), освіта складає до 45% видаткової частини місцевих бюджетів, функціонування ОВК забезпечує постійною роботою до 25% працездатного населення територіальних громад району.

Ще одним викликом для ефективного функціонування ОВК району є відсутність у представників районної влади і місцевого самоврядування стратегічного бачення громади. ОВК має масштабну соціальну значимість. Однак лідери територіальних громад не мають чіткого розуміння, яких саме довгострокових результатів системи освіти вони хочуть досягти. Тому, їх діяльність переважно спрямована на виконання операційного управління для утримання мережі шкіл.

Питання впливу змісту освіти на соціально-економічний розвиток району, його згуртованості і визначення конкурентоспроможних напрямів,

на порядку денному, на жаль, не стоїть. І не тому, що район проіснував зовсім мало часу – менше року. Проблеми функціонування і перспективи територіальної організації ОВК Дністровського району не є пріоритетом на часі для владних і управлінських структур.

Беззаперечно, оптимізація є важливим підходом покращення якості освіти в сільських школах. План оптимізації є довгостроковим надзвичайно актуальним завданням. Але, оптимізацією шкільної мережі лідери громад починають перейматися у випадку виявлення факту дефіциту бюджету і тільки у горизонті одного року.

Про перспективи подальших років зазвичай не йдеться. Таким чином, відсутність у лідерів громад і самої громадськості довгострокового бачення розвитку ОВК району не дозволяє прогнозувати шкільну мережу на 5-6 років і таким чином попереджувати виникнення соціальної напруженості.

Аналізуючи соціальну проблематику функціонування закладів ОВК району в сільських громадах, можна прогнозувати, що забезпечення якості виховних, освітніх і культурно-духовних послуг стануть одними з головних критеріїв, за якими громадськість Дністровського району буде оцінювати успішність реформ в регіоні й в країні в цілому.

Необхідність оптимізації мережі закладів ОВК району, пониження статусу ЗЗСО, перевезення учнів до інших закладів помилково асоціюється у сільських жителів із початком деградації населених пунктів (сіл). Так чи інакше, але питання закриття або пониження ступеня деяких навчальних закладів до статусу початкової школи є неминучим наслідком багаторічної економічних проблем території, рівня безробіття і демографічних проблем загалом.

Заклади ОВК Дністровського району у сільській місцевості знаходяться на значній відстані одна від одної, а стан доріг між багатьма сільськими населеними пунктами призводить до проблем безпеки підвозу учнів та погіршення технічного стану шкільних автобусів, що водночас

обмежує можливості ефективної оптимізації шкільної мережі на основі моделі «опорних шкіл».

Недоукомплектованість вихователів і вчителів у деяких закладах не сприяє створенню творчої професійної конкуренції серед працівників освітньої ниви, що в свою чергу обмежує розвиток педагогічних інновацій в сільських закладах, впровадження нових форм і методів навчання.

Недостатня мотивація роботи, або й загалом відсутність мотивації роботи, в сільській місцевості серед випускників педагогічних університетів, і як результат – значний відсоток педагогів пенсійного віку і обмежені можливості місцевої влади для вибору найму кваліфікованіших учителів.

Система позашкільної роботи в основному охоплює дітей районного центру та міст. Діти з віддалених сіл через слабе забезпечення громадського транспорту фактично не залучені до діяльності позашкільних установ ОВК.

Економічне становище більшості сільських жителів не дозволяє їм переїхати в благополучні населені пункти, де населення має доступ до якісніших освітньо-виховних послуг. Це означає, що сільські жителі можуть вважатися уразливою групою населення і район та регіон повинні негайно розробити і реалізувати комплекс заходів для вирішення перерахованих вище проблем. Інакше в перспективі територіальна організація ОВК зміниться.

Водночас, в умовах всесвітньої коронавірусної пандемії навчання набуває особливого значення, адже масово переходить в дистанційну форму. Дистанційне навчання поширене у закладах вищої освіти, а також дистанційні освітні технології впроваджуються і в школах, у тому числі використовуються і при організації навчального процесу у різних класах і з різних предметів, на різних курсах і спеціальностях.

Саме система дистанційного навчання може найбільш адекватно та гнучко реагувати на освітні потреби суспільства та забезпечити реалізацію

права на освіту кожної дитини в карантинних умовах. Дистанційне навчання відкриває нові можливості, значно розширюючи інформаційний простір та інформаційну сферу навчання в цілому. Навчання в закладах ОВК Дністровського району Чернівецької області не може проходити в ізолюваному середовищі за умов телекомунікаційних можливостей.

Важливість аналізу чинників розвитку територіальної організації ОВК Дністровського району визначається сучасною тенденцією вітчизняного соціокультурного й соціоекономічного розвитку – регіоналізацією різних сфер суспільного життя. Особливості розвитку освітнього простору області значною мірою залежать від освітніх потреб населення регіону, які визначають вибір освітніх програм, форм і методів навчання, технологій поширення знань, розташування мережі освітніх установ в межах області.

Територіальна організація ОВК Дністровського району складна, як і в будь-якому іншому районі чи регіоні. Її доцільність та ефективність залежить від багатьох факторів і чинників освітнього, соціального та економічного характеру. Вони й визначають комплексно головні проблеми та тенденції розвитку ОВК у цілому.

Висновки до розділу 3

В межах Дністровського району функціонує 91 закладів загальної середньої освіти. Найбільша їх кількість спостерігається у Кельменецькій та Сокирянській територіальних громадах 20 та 22 відповідно. Найменшою кількістю ЗЗСО виділяються Вашковецька ТГ – 2 ЗЗСО та Новодністровська ТГ – 3 ЗЗСО. Водночас найкращу забезпеченість закладами загальної середньої освіти мають Рукшинська та Лівинецька територіальні громади – 7,6 та 8,9 закладів на 10000 осіб відповідно

Досить важливим критерієм при розгляді освітньо-виховного комплексу є показники територіальної організації закладів освіти, зокрема

закладів загальної середньої освіти. Одним із таких показників є коефіцієнт територіальної концентрації ЗЗСО, який вказує на особливості розташування закладів відносно мережі населених пунктів. Низький коефіцієнт територіальної концентрації закладів загальної середньої освіти спостерігається у Сокирянській, Кельменецькій та Вашковецькій територіальних громад, де він не перевищує позначки 0,9. Найвищу територіальну концентрацію ЗЗСО мають Хотинська (1,6) та Новодністровська (9,5) ТГ.

Коефіцієнт соціальної щільності, який дає нам змогу зрозуміти розташування закладів освіти відносно поселенської мережі в Дністровському районі коливається в межах 0,5 у Вашковецькій територіальній громаді до 3,0 в Новодністровській ТГ. Середніми показниками соціальної щільності виділяються 3 територіальних громади, серед яких Кельменецька, Рукшинська та Лівинецька

Професійно-технічна освіта в районі представлена 1 закладом Недобоївської ОТГ.

Дослідуючи територіальну структуру Дністровського районного ОВК, що представлена сукупністю елементів, формами їх зосередження та зв'язками між ними, слід наголосити про невідповідність між їх розміщенням та потребами населення. Для подолання територіальних відмінностей у наданні населенню якісних освітньо-виховних послуг потрібні обґрунтовані зміни в територіальній організації ОВК.

Неузгодженість інтересів бізнесу, регіону і навчальних закладів призводить до відокремлення ринку освітніх послуг та ринку праці й стає проблемою підготовки робітничих кадрів закладами професійно-технічної освіти області.

Пропозиції щодо набору учнів орієнтуються на запити абітурієнтів та їх батьків, особисті зв'язки з підприємствами, установами, організаціями різних форм власності, що укладають угоди на підготовку

робітничих кадрів, надають місця для проходження виробничої практики та подальшого працевлаштування.

Наявність опорних закладів у Дністровському районі – це точкове покращення матеріального стану ЗССО, пониження ступеня або закриття наближених шкіл, підвіз учнів шкіл-філій до опорного закладу (не довше як 45 хвилин), статус юридичної особи, самостійний баланс та управління ним, штамп і печатка. В опорній школі, зазвичай, не менше 200 учнів без урахування учнів кількох шкіл-філій.

Діє інклюзивна освіта і в Дністровському районі, наприклад, у м. Сокиряни створено перший заклад такого типу в регіоні. Згідно із Законом України «Про міжмуніципальне співробітництво» між Сокирянською, Новодністровською міськими та Вашковецькою сільською радами підписано відповідний договір.

На території області планується створення мережі спеціальних дитячих груп у дитячих садках, мобільних консультаційних пунктів. Перебування дитини у спеціальній школі утричі дорожче, ніж у простій школі, хоча послуг там надають утричі більше.

Забезпечення якісної і доступної освіти, виховання здорової компетентної особистості є пріоритетом у діяльності освітян Дністровського району. В районній адміністрації та райраді управлінці працюють над розробкою та виконанням державних та районних програм щодо розвитку освіти. Для ефективності цих програм доречно залучити й громадськість (насамперед – батьків дошкільнят і учнів).

ВИСНОВКИ

Дефініція освітньо-виховного комплексу, або ОВК, означає територіальну організацію суспільства, котра функціонує в конкретних природно-соціально-економічних умовах і є своєрідною сукупністю, яка сформувалася або перебуває в процесі формування на основі закономірностей розвитку суспільства та взаємодії останнього і природи, що визначається як сукупність закладів, установ, організацій та органів управління, які здійснюють надання та розподіл освітньо-виховних послуг і забезпечують ними населення на відповідній території.

Територіальна організація ОВК характеризує розміщення елементів освіти та культури, форми їх зосередження, взаємозв'язки між ними та проявляється у формуванні різних поєднань освітньо-виховних закладів, органів управління, обслуговуючих підприємств залежно від чисельності населення центру обслуговування та величини території, що прилягає до нього. Створюється так звана система, для якої характерне поступове збільшення закладів вищого рівня обслуговування зі зростанням людності та адміністративної ролі населеного пункту.

Регіональна система освіти, зокрема – ОВК, є складовою частиною соціально-економічного комплексу регіону, що забезпечує формування та примноження людського капіталу на основі безперервної освіти. Завдяки цьому ОВК підтримує здатність соціуму до споживання знань, їх постійного оновлення та формування нових. Саме тому ОВК є важливим елементом відтворення людських ресурсів.

Теоретико-методологічною основою дослідження територіальної організації ОВК є фундаментальні положення теорії географічної науки, концептуальні підходи українських та закордонних учених до комплексного вивчення соціоекономічних систем, інтеграційних процесів та комплексоутворення.

Аналіз територіальної організації ОВК – непростий процес і вимагає виваженого підходу до цієї проблеми. Під час вивчення територіальної

організації ОВК як предмета дослідження суспільної географії, основними методами вважаємо ті, які використовують у науці (загальнонаукові) та в суспільній географії (міждисциплінарні та спеціальні).

У дослідженні ОВК доречно виділити кілька етапів: підготовчий, джерелознавчий, аналітичний, синтетичний, районування, прогностичний. Кожен етап передбачає використання відповідних методів.

Дністровський район Чернівецької області (адміністративний центр – смт Кельменці) займає площу 2131,9 км². Район утворено в липні 2020 року у результаті адміністративно-територіальної реформи в Україні. У межах кожної територіальної громади функціонують освітньо-виховні заклади, які є елементами системи ОВК новоутвореного району.

В межах Дністровського району функціонує 91 закладів загальної середньої освіти. Найбільша їх кількість спостерігається у Кельменецькій та Сокирянській територіальних громадах 20 та 22 відповідно. Найменшою кількістю ЗЗСО виділяються Вашковецька ТГ – 2 ЗЗСО та Новодністровська ТГ – 3 ЗЗСО. Водночас найкращу забезпеченість закладами загальної середньої освіти мають Рукшинська та Лівинецька територіальні громади – 7,6 та 8,9 закладів на 10000 осіб відповідно

Досить важливим критерієм при розгляді освітньо-виховного комплексу є показники територіальної організації закладів освіти, зокрема закладів загальної середньої освіти. Одним із таких показників є коефіцієнт територіальної концентрації ЗЗСО, який вказує на особливості розташування закладів відносно мережі населених пунктів. Низький коефіцієнт територіальної концентрації закладів загальної середньої освіти спостерігається у Сокирянській, Кельменецькій та Вашковецькій територіальних громад, де він не перевищує позначки 0,9. Найвищу територіальну концентрацію ЗЗСО мають Хотинська (1,6) та Новодністровська (9,5) ТГ.

Коефіцієнт соціальної щільності, який дає нам змогу зрозуміти розташування закладів освіти відносно поселенської мережі в

Дністровському районі коливається в межах 0,5 у Вашковецькій територіальній громаді до 3,0 в Новодністровській ТГ. Середніми показниками соціальної щільності виділяються 3 територіальних громади, серед яких Кельменецька, Рукшинська та Лівинецька

Професійно-технічна освіта в районі представлена 1 закладом Недобоївської ОТГ.

ОВК сформовано в умовах реформування, тож освітньо-виховна система наштовхнулася на ряд комплексних проблем. Водночас ЗДО і ЗЗСО найтяжче діяти в умовах карантинних обмежень. У цілому заклади ОВК району, як і області, працювали за змішаною та дистанційною формою навчання.

У цілому усі заклади ОВК можна класифікувати за спеціалізацією і масштабістю послуг, які вони надають населенню Дністровського району. Тобто найпростіші види освітньо-виховних послуг надають заклади повсякденного обслуговування – сільські бібліотеки, клуби, об'єкти дозвілля, ДНЗ, ЗЗСО першого та другого ступеня навчання.

Дослідуючи територіальну структуру Дністровського районного ОВК, що представлена сукупністю елементів, формами їх зосередження та зв'язками між ними, слід наголосити про невідповідність між їх розміщенням та потребами населення. Для подолання територіальних відмінностей у наданні населенню якісних освітньо-виховних послуг потрібні обґрунтовані зміни в територіальній організації ОВК.

Наявність опорних закладів у Дністровському районі – це точкове покращення матеріального стану ЗССО, пониження ступеня або закриття наближених шкіл, підвіз учнів шкіл-філій до опорного закладу (не довше як 45 хв.), статус юридичної особи, самостійний баланс та управління ним, штамп і печатка.

ОВК Дністровського району переважно представлено закладами сільської місцевості. Неоптимальна мережа освітніх закладів

супроводжується неспроможністю шкільної системи ефективно адаптуватися до скорочення або зростання чисельності учнів.

Для подальшого і ґрунтовнішого аналізу ОВК Дністровського району доречно сформувати методичну базу з детальним переліком і описом усіх закладів освітньо-виховної сфери з картографічним зображенням розміщення закладів, які входять до освітньо-виховного комплексу.

Аналізуючи соціально-географічну проблематику функціонування закладів ОВК району в сільських громадах, можна прогнозувати, що забезпечення якості виховних, освітніх і культурно-духовних послуг стануть одними з головних критеріїв, за якими громадськість Дністровського району буде оцінювати успішність реформ в регіоні й в країні в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абасов Г. Г. Гарантії прав місцевого самоврядування в Україні: актуальні проблеми теорії та практики: [монографія] / Г. Г. Абасов; [відп. ред. Ю. С.Шемшученко; Ін-т держави і права ім.В.М.Корецького НАН України]. – К.: Юрид. думка, 2011. – 248 с.
2. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: Монографія / В. Ю. Биков. – К.: Атіка, 2008. – 684 с.
3. Білоус Ю. Оптимізація мережі закладів загальної середньої освіти в умовах децентралізації: географічний аспект // Часопис соціально-економічної географії. – 2020. – Том 28. – Режим доступу: <https://periodicals.karazin.ua/socesongeogeo/article/view/15996>.
4. Бобрицька В. І. Система освіти як об'єкт моніторингу. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання і виховання. 2015. Серія 17. Вип. 27. С. 19-34.
5. Бюджет-2018: «Нова українська школа» вимагає більше грошей. – Режим доступу: <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/novaya-ukrainskaya-shkolatrebuet-bolshe-deneg-1092379.html>.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. і голов. ред. В.Т.Бусел. – К. : ВТФ «Перун», Ірпінь, 2001. – 1440 с.
7. Відкрито перший серед об'єднаних територіальних громад області інклюзивно-ресурсний центр. – Дністровська РДА. – Режим доступу: <https://kelmentsi.bukoda.gov.ua/new/35>.
8. Вірченко П. А. Просторова організація системи освіти регіону (на прикладі Харківської області): дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.02 / Вірченко Павло Анатолійович. – Харків, 2010. – 297 с.
9. Грись А. М. Соціально-психологічна адаптація підлітків в умовах карантину. Соціалізація особистості в умовах системних змін: теоретичні та прикладні проблеми: тези XV Міжнародної науково-практичної конференції. За наук. ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки

та ін. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України. 2020. С. 68-70.

10. Данилишин Б. М., Куценко В. І. та ін. Гуманітарна сфера: питання теорії і практики. – К.: Наукова думка, 2002. – 485 с.

11. Децентралізація в освіті: Мінрегіон ініціював консультації щодо розподілу освітніх повноважень. Ключове – усунення дублювань, прогалин і фінансове забезпечення. – Децентралізація дає можливості. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/12456>.

12. Джаман В. О. Територіальна організація освітньо-виховного комплексу Чернівецької області / В. О. Джаман, О. Г. Заячук, М. Д. Заячук // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки; редкол.: Н. Н. Коцан [та ін.]. – Луцьк, 2012. - № 18(243): Географічні науки. – С. 65-69

13. Досвід переживання пандемії covid-19: дистанційні психологічні дослідження, дистанційна психологічна підтримка: матеріали онлайн-семінарів 23 квітня 2020 року «Досвід карантину: дистанційна психологічна допомога і підтримка» та 15 травня 2020 року «Дистанційні психологічні дослідження в умовах пандемії covid-19 і карантину». За наук. ред. М. М. Слюсаревського, Л. А. Найдьонові, О. Л. Вознесенської. К.: ІСПП НАПН України, 121 с.

14. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України / [головний ред. В. Г. Кремень]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

15. Євсєєва О. О. Розвиток освітнього комплексу України в умовах євроінтеграції / О. О. Євсєєва // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2016. – Вип. 53. – С. 141-146.

16. Жеребило І. В. Проблеми розвитку системи освіти в Україні: фінансові аспекти [Текст] / І. В. Жеребило // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2018. – № 4. – С. 105-111.

17. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту в області: стат. бюл. / Гол. упр. статистики у Чернівецькій обл. – Чернівці, 2010 – 16 с.

18. Застрожнікова І. В. Освіта в сільських ОТГ в умовах децентралізації влади в Україні / І. В. Застрожнікова // Збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ» ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, 18-19 квітня 2019 року.

19. Заячук О. Г. Територіальна організація освітньо-виховного комплексу Чернівецької області : автореф. дис ... канд. геогр. наук : 11.00.02 / Оксана Григорівна Заячук; В.о. Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : [б.в.], 2011. – 21 с.

20. Заячук О. Методика та методи суспільно-географічного дослідження територіальної організації освітньо-виховного комплексу обласного регіону / О. Заячук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Географічні науки. – 2013. – № 16. – С. 132-137.

21. Зоря І. О. Регіональний навчально-виховний комплекс як інститут соціального виховання учнівської молоді / І. О. Зоря // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2015. – № 1 (290). – С. 199-209.

22. Исмагилова Л. А. Модель територіального розміщення об'єктів сфери послуг / Л. А. Исмагилова // Вестник УГАТУ. – 2009. – Т. 12. – № 3(32). – С. 134-140.

23. Іванюк Г. І. Соціально-педагогічні засади розвитку сільської школи в Україні (1958-2000 рр.) / Г.І.Іванюк. – К.: Пед. Думка, 2007. – 408 с.

24. Інвестиційний паспорт Вашковецької сільської територіальної громади. – Режим доступу: https://rada.info/upload/users_files/04417889/4a755e8c73611a0f3dcdf589d17727db.pdf.

25. Інвестиційний паспорт Клішковецької сільської територіальної громади. – Режим доступу:

<https://archive.bukoda.gov.ua/uploads/editor/bukoda.gov.ua//Departments/departament-regionalnogo-rozvitku.pdf>

26. Інвестиційний паспорт Мамалигівської сільської територіальної громади. – Режим доступу: <https://archive.bukoda.gov.ua/uploads/editor/bukoda.gov.ua//Departments/departament-regionalnogo-rozvitku.pdf>

27. Інвестиційний паспорт Недобоївської сільської територіальної громади. – Режим доступу: <https://archive.bukoda.gov.ua>.

28. Інвестиційний паспорт Рукшинської ОТГ. – Режим доступу: <http://rukshynska.gromada.org.ua/investicijnij-pasport-rukshinskoj-otg-14-25-47-13-01-2020>.

29. Інвестиційний паспорт Сокирянської міської територіальної громади. – Режим доступу: <https://archive.bukoda.gov.ua/uploads/editor/bukoda.gov.ua//Departments/departament-regionalnogo-rozvitku/.pdf>.

30. Інформаційна система управління освітою. Кельменецька ТГ. – Режим доступу: <https://cv.isuo.org/zpo/authorities/zpo-list/id/1489>.

31. Інформаційна система управління освітою. Новодністровськ. – Режим доступу: <https://cv.isuo.org/koatuu/schools-list/id/7310600000>.

32. Інформаційна система управління освітою. Хотин. – Режим доступу: <https://cv.isuo.org/authorities/view/id/6070>.

33. Карта новий районів України: хто і кого поглинув? – ВВС. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-53479200>.

34. Ковальчук В. А. Освітньо-виховні системи закладів середньої освіти: навчально-методичний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. – 120 с.

35. Колотій І. С., Щетініна Т. О. Окремі аспекти створення опорних шкіл у процесі реформи децентралізації // Матеріали студентської наукової конференції Полтавської державної аг-рарної академії, 16-17 квітня 2020 р. Том І. – Полтава: РВВ ПДАА, 2020. – С. 145-145.

36. Комплексна програма розвитку освітньої галузі Чернівецької області на 2018 – 2022 роки (в новій редакції). – Режим доступу: https://bukoda.gov.ua/storage/app/sites/23/Prohramy/Dep_osvity/kompl_eksna-prohrama-rozvytku-osvitnoyi-haluzi-chernivetskoyi-oblasti-na-2018-2022-roky.pdf.

37. Клокар Н. Автономія опорної школи і механізми її забезпечення // Рідна школа. – №5-8. – 2018. – С. 19-24.

38. Клокар Н. Концептуальні засади розвитку управлінських компетентностей директорів опорних шкіл у процесі підвищення кваліфікації / Н. Клокар // Післядипломна освіта в Україні. – 2017. – С. 3-8.

39. Клокар Н. Освіта в об'єднаних територіальних громадах: нові підходи до управління в умовах децентралізації / Н. Клокар, Г. Науменко, Л. Гунько // Рідна школа. – 2018. – №11–12. – С. 27-31.

40. Критерії формування спроможної освітньої мережі в ОТГ: методично-інформаційний посібник / за ред Т. Матійчик, А. Пуцова, О. Руда, А. Седоченко. – Київ, 2019. – 66 с.

41. Лівинецька сільська територіальна громада Чернівецька область, Дністровський район. Освіта. – Режим доступу: <https://livynetska-gromada.gov.ua/osvita-21-29-11-17-01-2021>.

42. Мельниченко Т. Ю. Освітній комплекс України: сучасний стан і напрямки удосконалення територіальної організації: автореф. дис. ... канд. географ. наук: спец. 11.00.02 «економічна і соціальна географія» / Т. Ю. Мельниченко. – К., 2005. – 20 с.

43. На Буковині готуються до створення мережі профільних ліцеїв, у яких здобуватимуть освіту учні 10, 11 та 12 класів. - Лівинецька сільська територіальна громада. – Режим доступу: <https://livynetska-gromada.gov.ua/news/1619194444>.

44. Наукові засади формування мережі опорних шкіл у регіонах України : монографія / М.С. Пашкевич, М.О. Харченко; М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Дніпропетровськ: НГУ, 2016. – 149 с.

45. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні /Нац. акад. пед. наук України; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К.: Педагогічна думка, 2016. – 448 с.
46. Немец Л. Н. Устойчивое развитие: социально-географические аспекты (на примере Украины) : монография / Л. Н. Немец. – Харьков: «Факт», 2003. – 383 с.
47. Немец К. А. Информационное взаимодействие природных и социальных систем: монография / К. А. Немец. – Харків: Східнорегіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2005. – 428 с.
48. Немец К. А. Система освіти Харківської області: суспільно-географічний аспект : [монографія] / К. А. Немец, П. А. Вірченко, Г. О. Кулешова. – Харків, 2014. – 180 с.
49. Немец Л. М. Основи соціальної географії : навчальний посібник / Л. М. Немец, К. Ю. Сегіда, Н. В. Гусева. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 235 с.
50. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. – К.: Міністерство освіти і науки України, 2016. – 40 с.
51. Онищук Л. А. Гуманізація освіти як основна детермінанта розвитку особистості/ Онищук Людмила Анатоліївна // Український педагогічний журнал. – К.; 2017. – с. 102-108.
52. Онищук Л. А. Нова українська школа: реалії та перспективи / Л. А. Онищук // Український педагогічний журнал. – 2018. – № 1. – С. 47-53.
53. Опитування щодо створення опорного закладу загальної середньої освіти. Недобоївська громада Чернівецька область, Дністровський район. – Режим доступу: <https://nedoboivska-gromada.gov.ua/news/1619428467>.
54. Осадчий І. Г. Освіта сільського регіону: теорія і технологія управління розвитком: Монографія / І. Г. Осадчий. – К.: Шкільний світ, 2005. – 260 с.

55. Освітня реформа: результати та перспективи інформаційно-аналітичний збірник. – Київ : Інститут освітньої аналітики, 2019. – 227 с.
56. Освіта в Україні: виклики та перспективи. Інформаційно-аналітичний збірник. – Київ, 2020. – 293 с.
57. Пальчук В. Формування освітніх просторів громад. Україна: події, факти, коментарі, 2019. – № 19. – С. 60-67.
58. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
59. Про План заходів з реалізації у 2021 – 2023 роках Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року: Рішення Чернівецької обласної ради № 2-36/20. – Режим доступу: <https://bukoda.gov.ua/storage/app/sites/23/Plan>.
60. Потапова А. Г., Краснопольська Н. В., Барський Ю. М. Модернізація освітнього комплексу Волинської області: монографія. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2020. – 118 с.
61. Про бізнес у громаді. Недобоївська громада. – Режим доступу: <https://nedoboivska-gromada.gov.ua/oglyad-ekonomichnogo-stanu-v-gromadi-16-12-26-18-06-2019>.
62. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 року. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
63. Про затвердження Положення про відділ освіти, культури та спорту Кельменецької селищної ради Дністровського району: Рішення Кельменецької селищної ради №140.5-8/21.
64. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України № 3650 від 17.07.2020 року. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>.
65. Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. Єдина державна електронна база з питань освіти. – Режим доступу: <https://registry.edbo.gov.ua/zagalna-serednya-osvita/73>.

66. Сеїтосманов А. Міфи та правда про освітню реформу. // Шведсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні». – Режим доступу: <http://sklinternational.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/mf.pdf>.
67. Синюра-Ростун Н. Р. Територіальна організація системи дошкільної та шкільної освіти регіону: особливості розвитку в умовах сучасних реформ / Н. Р. Синюра-Ростун // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2018. – Вип. 6. – С. 98-104.
68. Сорока Г.І. Сучасні виховні системи та технології: навчально-методичний посібник для керівників шкіл, вчителів, класних керівників, вихователів, слухачів ІПО. – Харків, 2002. – 128 с.
69. Соціальна географія: підручник / за ред. Л. Немец та К. Мезенцева. – Київ: Фенікс, 2019. – 304 с.
70. Соціологія: Підручник / За ред. докт. соціол. наук, проф. В.М. Пічі. – 4-те видання, виправлене. – Львів: «Магнолія 2006». – 2009. – 293 с.
71. Стратегія розвитку освіти в громаді : практичний порадник. / Войцех Мархлевські, Олег Процак. – К., 2018. – 56 с.
72. Стратегія розвитку Чернівецької області на період до 2027 року. 04.02.2020. – Режим доступу: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/strategiya-regionalnogo-rozvytku-cherniveczkoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku.pdf>.
73. Стрільчук В. І. Децентралізація школи: соціологічний погляд на проблему. // Методичні публікації: школа очима соціолога. Педагогічний пошук. – 2017. – № 3 (95). – С.55-60.
74. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. – Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України, 2020. – 531 с.

75. Тишкевич О. П. Архітектурно-планувальна організація сільських малокомплектних шкіл: дис. ... канд. арх.: 18.00.02 / Тишкевич О. П.; КНУБА. – К., 2010. – 192 с.

76. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики : навч. посіб. для студ. геогр. та економ. спец. навч. закл. / О. Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2005. – 631 с.

77. Туринський процес 2016. Україна. Регіональний рівень. Аналіз системи професійно-технічної освіти Чернівецької області. Проект Європейського Фонду Освіти «Туринський процес 2016-17» / Міністерство освіти і науки України, Європейський Фонд Освіти, – К.: «Вік принт». – 2016. – 93 с.

78. Чабарай Г. Децентралізація освіти: чого бракує громадам. – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/2019.pdf>

79. Чернівецька область – серед лідерів в Україні за впровадженням інклюзивної освіти. – Інформаційне агентство «АСС». – Режим доступу: <https://acc.cv.ua/news/chernivtsi/chernivecka-oblast-sered-lideriv-v-ukrayini-za-vprovadzhennyam-inklyuzivnoyi-osviti-65003>.

80. Чикало І. В. Формування спроможної освітньої мережі об'єднаних територіальних громад регіону в умовах децентралізації // Економічний простір: збірник наукових праць. – № 156. – 2020. – С. 104-108.

81. Шевчук А. В. Інноваційний розвиток регіональних освітніх систем. Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси, 2014. – 492 с.

82. Шевчук А. В. Рівні впровадження інноваційних процесів в регіональних освітніх системах / А. В. Шевчук // Регіональні виборчі процеси: теорія і практика: тези VII Міжнар. наук.-практ. конференції / за

ред. д. е. н., проф. Л. А. Янковської. – Львів: Львівський університет бізнесу та права, 2010. – С. 112-114.

83. Шевчук А. В. Стандартизація освіти як важлива умова розвитку регіональних освітніх систем / А. В. Шевчук // Регіональна економіка. – 2013. – №1(67). – С. 107-113.

84. Янковська Л. А. Розвиток освітньо-фахового потенціалу регіону: теорія, методологія, практика: Монографія / Л. А. Янковська. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2007. – 260 с.

85. Яцейко М. Децентралізація освіти як тенденція її розвитку у ХХІ столітті. // Вища освіта України. – 2017. – № 4. – С. 35-39.

86. Яцків М. І. Теорія економічного аналізу. – Львів: Світ, 1993. – 216 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Загальна інформація про територіальні громади
Дністровського району**

Назва територіальної громади	Тип громади	Рік створення	Кількість рад	Площа об'єднаних громад, км ²	Кількість населення
Сокирянська	міська	2020	20	556.9	36999
Кельменецька	селищна	2020	20	542.5	32430
Лівинецька	сільська	2020	5	130.7	6767
Хотинська	міська	2020	11	182.4	18363
Мамалигівська	сільська	2020	6	146.8	11955
Рукшинська	сільська	2020	5	108.5	6592
Вашковецька	сільська	2020	2	59.3	4743
Клішковецька	сільська	2020	7	210.1	15148
Недобоївська	сільська	2020	6	128.9	12608
Новодністровська	міська	2020	1	50.6	10635

Додаток Б

Структура закладів загальної середньої освіти Дністровського району

	НВК	Ліцей	гімназія	школа	Всього
Вашковецька ТГ	0			2	2
Кельменецька ТГ	15	1		4	20
Клішковецька ТГ	5		1	3	9
Лівинецька ТГ	3			3	6
Мамалигівська ТГ	0			6	6
Недобоївська ТГ	3			3	6
Новодністровська ТГ	0		1	2	3
Рукшинська ТГ	1			4	5
Сокирянська ТГ	15		2	5	22
Хотинська ТГ	7		1	4	12
Всього по району	49	1	5	36	91,00

Додаток В

Показники територіальної організації закладів загальної середньої освіти Дністровського району

	Коефіцієнт територіальної концентрації	Коефіцієнт соціальної щільності	Забезпеченість населення ЗЗСО
Вашковецька ТГ	0,78	0,50	4,22
Кельменецька ТГ	0,86	0,77	6,17
Клішковецька ТГ	1,00	0,75	5,95
Лівинецька ТГ	1,07	0,86	8,87
Мамалигівська ТГ	0,95	0,75	5,02
Недобоївська ТГ	1,08	0,75	4,76
Новодністровська ТГ	9,50	3,00	2,82
Рукшинська ТГ	1,07	0,83	7,59
Сокирянська ТГ	0,85	0,88	5,95
Хотинська ТГ	1,53	1,09	6,55

Додаток Г

Перелік ЗЗСО Дністровського району Чернівецької області

Бернівський навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Головна, буд.23, с. Бернове)

Бузовицький навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Миру, буд.15, с. Бузовиця)

Бурдюзький навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Буковинська, буд.3, с. Бурдюг)

Вовчинецький навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Головна, буд.29, с. Вовчинець)

Вороновицький навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Прибережна, буд.61, с. Вороновиця)

Грушовецький навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Центральна, буд.18, В, с. Грушівці)

Дністрівський навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Центральна, буд. 36, с. Дністрівка)

Кельменецький ліцей – опорний заклад Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (пл. Центральна, буд.5, смт Кельменці)

Козирянський навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Дністровського району Чернівецької області (вул. Центральна, буд.26-а, с. Козиряни)

Комарівський навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Головна, буд.15, с. Комарів)

Ленковецький навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Шкільна, буд.20, с. Ленківці)

Михайлівський навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Дністровського району Чернівецької області (вул. Щкільна, буд.15, с. Михайлівка)

Нелиповецький навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Шкільна, буд.4, с. Нелипівці)

Новоселицький навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Головна, буд.83, с. Новоселиця)

Оселівський навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Дністровського району Чернівецької області (вул. Центральна, буд.22, с. Оселівка)

Перковецький навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Кельменецької

селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Центральна, буд.5, с. Перківці)

Росошанівський навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Центральна, буд.39, с. Росошани)

Середня загальноосвітня школа I-II ступенів с. Вартиківці Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Центральна, буд.35, с. Вартиківці)

Середня загальноосвітня школа I-II ступенів с. Мошанець Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Бернівська, буд.16, с. Мошанець)

Середня загальноосвітня школа I-III ступенів с. Бабин Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Шкільна, буд.1, с. Бабин)

Середня загальноосвітня школа I-III ступенів села Зелена Дністровського району Чернівецької області (вул. Головна, буд.2, с. Зелена)

Середня загальноосвітня школа I-III ступенів села Іванівці Кельменецької селищної ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Головна, буд.25а, с. Іванівці)

Середня загальноосвітня школа I-III ступенів села Лівинці Дністровського району Чернівецької області (вул. Головна, буд.6, с. Лівинці)

Середня загальноосвітня школа I-III ступенів села Подвір'ївка Дністровського району Чернівецької області

Балківецький заклад загальної середньої освіти I-III ступенів Мамалигівської сільської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Кобилянська, буд.44-А, с. Балківці)

Драницький заклад загальної середньої освіти I-III ступенів Мамалигівської сільської ради Дністровського району Чернівецької області

Мамалигівський опорний заклад загальної середньої освіти I-III ступенів Мамалигівської сільської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Головна, буд.42, с. Мамалига)

Несвоянський заклад загальної середньої освіти I-II ступенів Мамалигівської сільської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Центральна, буд.28, с. Несвоя)

Подвірненський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів Мамалигівської сільської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Головна, буд.72, с. Подвірне)

Стальнівецький заклад загальної середньої освіти I-II ступенів Мамалигівської сільської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Шкільна, буд.28, с. Стальнівці)

Біоусівський ліцей Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Центральна, буд.11, с. Білоусівка)

Василівський ліцей Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Центральна, буд.16, с. Василівка)

Вечірня (змінна) школа – заклад загальної середньої освіти II-III ступенів при державній установі «Сокирянська виправна колонія (№67)» Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (пров. Покровський, буд.8, Сокиряни)

Вітрянський навчально-виховний комплекс Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (загальноосвітній навчальний заклад I-II ступенів – дошкільний навчальний заклад) (вул. Шевченка, буд.33, с. Вітрянка)

Гвіздівський ліцей Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Гевліча, буд.2, с. Гвіздівці)

Грубнянський навчально-виховний комплекс (заклад дошкільної освіти - заклад загальної середньої освіти I-III ступенів) Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Шкільна, буд.15, с. Грубна)

Загальноосвітня школа I-III ступенів с.Ломачинці Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Незалежності, буд.9, с. Ломачинці)

Заклад загальної середньої освіти I-III ступенів села Вашківці Дністровського району Чернівецької області (вул. Грушевського, буд.29, с. Вашківці)

Заклад загальної середньої освіти I-III ступенів №1 м. Сокиряни Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Шевченка, буд.11, Сокиряни)

Заклад загальної середньої освіти I-III ступенів села Коболчин Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Шкільна, буд.5, с. Коболчин)

Заклад загальної середньої освіти I-III ступенів села Шишківці Дністровського району Чернівецької області (вул. Шкільна, буд.4, с. Шишківці)

Корманський навчально-виховний комплекс Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Шкільна 5А, буд.5, с. Кормань)

Лопатівський навчально-виховний комплекс Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області – філія ОНЗ Шебутинецький ліцей Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Шевченка, буд.61, с. Лопатів)

Михалківський ліцей Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Макаренка, буд.4, с. Михалкове)

Новоолексіївський навчально-виховний комплекс Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області – філія ОНЗ

Романковецький ліцей імені академіка К.Ф.Поповича Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Кобилянська, буд.16, с. Новоолексіївка)

Олексіївський навчально-виховний комплекс I ступеня Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області – філія ОНЗ Романковецький ліцей імені академіка К.Ф.Поповича Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Головна, буд.47, с. Олексіївка)

Романковецький ліцей імені академіка К.Ф.Поповича Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Головна, буд.36, с. Романківці)

Селищанський навчально-виховний комплекс Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Центральна, буд.55-б, с. Селище)

Сербичанський навчально-виховний комплекс Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Лесі Українки, буд.32, с. Сербичани)

Сокирянська гімназія Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Покровська, буд.17, Сокиряни)

Шебутинецький ліцей Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області

Долинянський заклад загальної середньої освіти I-II ступенів Недобоївської сільської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Макаренка, буд.4, с. Долиняни)

Зарожанський навчально-виховний комплекс «Заклад загальної середньої освіти I-III ступенів – заклад дошкільної освіти» Недобоївської сільської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Перемоги, буд.3, с. Зарожани)

Керстенецький заклад загальної середньої освіти I-II ступенів Недобоївської сільської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Героїв майдану, буд.27, с. Керстенці)

Недобоївський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів імені Григорія Томіна Недобоївської сільської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. О.Кобилянської, буд.32А, с. Недобоївці)

Пригородоцький навчально-виховний комплекс загальноосвітній навчальний заклад I-II ступенів – дошкільний навчальний заклад Рукшинської сільської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Головна, буд.44а, с. Пригородок)

Рашківська загальноосвітня школа I-II ступенів Рукшинської сільської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Головна, буд.10, с. Рашків)

Рукшинська загальноосвітня школа I-III ступенів Рукшинської сільської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Головна, буд.46, с. Рукшин)

Ставчанський навчально-виховний комплекс «заклад загальної середньої освіти I-II ступенів – заклад дошкільної освіти» Недобоївської сільської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Головна, буд.1, с. Ставчани)

Чепоніська загальноосвітня школа I-II ступенів Рукшинської сільської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Шкільна, буд.1, с. Чепоноси)

Шировецький навчально-виховний комплекс «Заклад загальної середньої освіти I-III ступенів – заклад дошкільної освіти» Недобоївської сільської ради Дністровського району Чернівецької області (вул. Молодіжна, буд.12, с. Ширівці)